

Сураи Фурқон

Дар Макка нозил шуда, дорои 77 оят аст.

Бисмиллаҳи-р-Раҳ҅мани-р-Раҳ҅и่м

Меҳвари асосии сураи мазкур чун сураҳои дар Макка нозилшуда асосан дар атрофи ақида, ҳақ будани Қуръон, якка ва ягонагии Аллоҳ, ҳаққу рост будани пайғамбарии Муҳаммад (с), имон ба зиндагардонидани баъд аз миронидан ва ҷазои он рӯз давр мезанад.

Сураи мазкур шубхахое, ки мушрикон дар шаъни Расулуллох (с) ва Қуръон доштанд, рад намуда, сипас барои панду ибрат баъзе киссахоро меорад. Дар ибтидо дар якчанд оятхои ин сура аз холи мушрикон, ки бо чандин рох Куръони каримро таън мезаданд ва дар шаъни оятхои он дуругхо мебофтанд, сухан мегуяд. Онхо гохо бо андозаи фикри кутохи худ онро афсонахои гузаштагон мегуфтанд, гохо гуфтанд, ки Мухаммад ин Куръонро бо ёрии Ахли Китоб худаш навиштааст, баъзан гуфтанд, ки кори ин мард як навъ сехри ошкор аст. Худованд ин фикрхои ботилу вахмхои дуругини онхоро бо овардани далелхо рад намуда, исбот кардааст, ки дар хақиқат Қуръон китобест, ки аз тарафи Парвардигори оламиён нозил шудааст. Сипас бори дигар сухан аз мушрикон меравад. Онхо мегуфтанд, ки бояд Пайғамбар аз чинси фариштагон бошад ва билфарз агар пайғамбарй аз чинси башар бошад, на бояд фақиру ятим, балки соҳиби молу чоҳ ва аз ҳама бойтарини мардуми атроф нитихоб мешуд. Худованд чунин шубхахои ботили онхоро дар ин сура бо далелу бурхонхои камаршикан рад намудааст. Сипас сухан аз он меравад, ки баъзе аз мушрикон чун Ақаба ибни Абимуъайт оятқои қуръониро шуниданд, имон оварданд ва ба васвасахои рафики шаки (бадкор)-аш Убай ибни Халаф боз муртаду кофир шуда ба суйи Чаханнам руйи оварданд. Дар ин байн зикри достони баъзе аз анбиё ва кавмхои дуруғҳисобандагони онҳо, ба балову ҳалокат гирифторшавии онҳо мисли қавми Лут (а), Нуҳ (а), Од, Самуд, асҳоби Раъс ва ғайра, ичмолан баён мешавад. Дар оятхои охирини ин сура сифатхои бандагоне, ки онхоро «Ибодур-Рахмон» мегуянд ва онхо сохиби ахлоқи хамидаанду бо ин сабаб сохиби ачри азим мегарданду аз чаннатхои наъим сохиби чойу макон мешаванд, баён шуда сура ба охир мерасад.

Аз он чое, ки сураи мазкур ҳақро аз ботил, нурро аз зулмат, имонро аз куфр чудо кардааст, Худованд онро сураи «Фурқон» номид. Ин буд назари кутоҳе ба мундаричаи сураи мавриди назар.

بِسُمِ ٱلْمَابِ ٱلْمُرَّكَانِ ٱلْمِحِيمِ Бисмиллāҳи-р-Раҳмани-р-Раҳим

Огоз мекунам ба номи Худованде ки беандоза мехрубону бенихоят борахм аст.

Табāрака-л-лазі наззала-л-Фурқона ъалā ъабдиҳі ли яку̀на лил ъāламіна назіро. 1.

1. Бисёр бузургу бо баракот аст он (Худо)-е ки фуруд овард Фуркон (Куръон)-ро бар бандаи Хеш, то оламиёнро бимкунанда бошад.

Дар ин оят Худованд аз Зоти худ сухан карда, фармудааст, ки \overline{y} бисёр пурбаракоту заволнопазир аст, Худое, ки китоби Фурқон (Қуръон)-ро, ки ҳақро аз ботил, ҳидоятро аз гумроҳ \overline{u} , ҳалолро аз ҳаром ҷудо мекунад, бар бандаи Худ Муҳаммад Мустафо (с), нозил кард. То ин ки \overline{y} (с) тамоми мардуми р \overline{y} йи оламро, хоҳ инс бошад, хоҳ ҷин, аз Худо бим диҳад, ки албатта, баъди марг бори дигар зиндашудан, ба с \overline{y} йи Худованд баргаштан, назди \overline{y} ҳозир шудан, дар баробари амалҳои бад ва нек ҷазо \overline{e} мукофот гирифтан ҳақаст.

Барои маънои калимаи «Таборак»-ро пурратар фаҳмидан ба ояти 54-уми сураи «Аъроф» ва барои фаҳмидани маънои калимаи «фурқон» ба ояти 29-уми сураи «Анфол» мурочиъат шавад.

Ал-лазій лаху мулку-с-самавати ва-л-арзи ва лам яттахиз валада-в ва лам яку-л лаху шарйкуй фи-л-мулки ва халақа кулла шай-ий фа қаддараху тақдиро. 2.

2. \bar{y} Худоест, ки \bar{y} рост подшохии осмонхо ва Замин ва хеч фарзанде нагирифтааст ва \bar{y} ро хеч шарике дар подшох \bar{u} нест ва хар чизеро биёфарид, пас, онро ба андозаи дақиқ андоза кард.

Дар ояти мавриди назар Худованде, ки нозилкунандаи Фуркон аст ба чахор сифати худ ишора карда, хабар додаст, ки \overline{y} Худоест, ки молику сохиби осмонхо ва Замин аст. Хукумату тасаруф ва фармонравоии он чӣ дар онҳост, дар ихтиёри Ӯст. Ҳамаи онҳо барои мавчудияти худ ба Ӯ таъоло мухточанд. Ва Ӯро фарзанде нест ва касеро ба фарзандй, чуноне ки яхуду насоро гумон доранд, нахондааст ва хамчуноне ки бутпарастон мепиндоранд, дар фармонрвоияш хеч чиз ба У шарик нест. У таъоло хама чизро бо қудрати Худ халқ кард, тақдиру тадбиру андозагирии онхоро дақиқан муъайян сохт. Агар кори бадеро бинем, ин натичаи амалхои бади мост. Дар бораи он чахор сифате, ки бо онхо Худованд худашро дар ин оят сифат кард, Имом Розй (р) дар тафсири Кабири худ чунин гуфтааст: "1-ум: У таъоло сохиби осмонхо ва Замин аст; 2-юм: У таъоло маъбуди абадист; 3-юм: У таъоло дар Илох будани Яктост; 4-ум: У таъоло бо тадбиру бо хикмати Худ офарандаи чамиъи ашёст". Валлоху аълам.

Ваттахазу мин дуних алихата-л ла яхлукуна шай-а-в ва хум юхлакуна ва ла ямликуна ли анфусихим зарра-в ва ла нафъа-в ва ла ямликуна мавта-в ва ла ҳайата-в ва ла нушуро. 3.

3. Ва (кофирон) ба гайри Худо он худоёнеро гирифтанд, ки чизеро офарида наметавонанд ва балки худашон офарида мешаванд ва наметавонанд барои худ на зиёне ва на суде (бирасонанд) ва наметавонанд маргро ва зиндагониро ва на барангехтанро қодир бошанд.

Дар идомаи баҳсе, ки дар ояти қаблӣ гузашт, дар ин оят Худованд мушриконро ба муҳокима кашида гуфтааст, ки мушрикон ғайри Парвардигори олам, ки сифаташ дар ояти қаблӣ гузашт, барои парастиш чӯб, санг, Хуршед, Моҳ, ситорагонро худоёни худ интихоб кардаанд. Ҳол он ки онҳо Худо нестанд, холиқи чизе нестанд, балки худашон маҳлуқанд. Ҳатто соҳиби суду зиёни худ, соҳиби маргу ҳаёти касе ва қодири аз нав зиндагардонидан ҳам нестанд, чӣ расад ба расидани ҳоли дигарон.

Хулоса, чизе, ки соҳиби ин панч сифат - суд расонидан, зиён расонидан, миронидан, ҳаёт бахшидан ва аз нав зиндагардонидан нест, оё шоистаи парастиш аст? У чй гуна шарики Худо шуда метавонад? Чй гуна хиради солим ичоза медиҳад, ки сар ба остонаи ӯ бисоид? Дар ҳамин дунё, ки аз дасти бутҳо чизе намеояд, дар охират ҳам аз дасти онҳо коре намеояд!

Ва қола-л-лазина кафару ин ҳаза илла ифкунифтароҳу ва аъанаҳу ъалайҳи қавмун ахарун. Фа қад ҷау зулма-в ва зуро. 4.

4. Ва кофирон гуфтанд: «Нест ин Қуръон магар дурўге, ки онро (Мухаммад) бофтааст ва дар ин кор гурўхи дигаре ўро ёрй додаанд». Пас, хаққо, ситам ва дурўгро ба амал оварданд.

Дар ин оят ва оятхои баъдй Худованд чандин шубхахои мушриконро рад намуда гуфтааст, ки кофирони Қурайш дар шаъни Қуръон гуфтанд, ки ин Қуръон ба ғайри суханхои дуруғе, ки Мухаммад аз назди худ ва бо ёрии ахли китоб (яхуду насоро) бофтаву чамъу баст кардааст, чизи дигаре нест (наъузубиллох). Барои чунин афрод чумлаи охири ояти мазкур посух буда гуфтааст, ки чунин шахсон ва шахсоне, ки захмат кашида, дар ин бора китобхо навиштаанд, ба ғайри расвой ва суханхои дуруғу беасосу бухтон чизи дигареро нагуфтаанд. Мушрикон бо гуфтани чунин суханхо хостанд хакикатро пушанд. Ба гумони онхо як нафар араби (яъне, Мухаммад (с)) аз як ачами (ғайри араб), гуфтор ва каломе дарёфт кардааст, ки дар пурмаъноги ва зебогии баён ва дар фахмогияш арабхоро хайратзада ва дармонда кардааст. Ин гумон ғайри мумкин аст, зеро арабҳо дар суханварӣ ҳамто надоштанд. Оё аз пушидани хакикат дида ситаме бештар хаст? Ояти зер ин муқаддимаро идома медихад.

Ва қолу асāmuру-л-аввалинактатабаҳā фа ҳия тумла ъалайҳи букрата-в ва асила. 5.

5. Ва гуфтанд: «Қуръон афсонахои пешиниён аст, ки барои худ (Мухаммад) онро р \bar{y} навис кардааст, пас, субху шом онро бар вай хонда мешавад».

Дигар сухани шубҳанок, ки мушрикон дар шаъни Қуръон гуфтанд, ин аст, ки онҳо бо гумони худ мегуфтанд, ки ин китоб (Қуръон) ба ғайри аз афсонаҳои пешиниён, ки дар субҳу шом, дар ҳолати камодамӣ барои Муҳаммад хонда мешавад ва Ӯ онҳоро имло мекунад, чизи дигаре нест. Худованд дар ояти зер барои радди ингуна шахсон гуфтааст, ки...

Қул ан̂залаҳу-л-лазій яъламу-с-сирра фи-с-сама̄ва̄ти ва-ларӟ. Иннаҳу҅ ка̄на Ғафура-р-Раҳ҅йма̄. 6.

6. Бигў: Он (Китоб)-ро Зоте фуруд овардааст, ки он чй дар осмонхо ва дар Замин нихон аст, медонад. Харойина, Вай омурзандаву мехрубон аст.

Худованд дар ин оят айбдоркунии мушриконро посух гуфта, ба Пайғамбари худ (Муҳаммади Мустафо (с)) фармудааст, ки эй Расули Мо (с), ба он мушрикон бигӯ, ки Қуръон чизе нест, ки инсоне онро эчод кунад ё касе дигаронро ба ёрии худ бихонаду ҳама бо ҳам чунин китобе эчод кунанд, ки донишмандони рӯйи оламро дар фасоҳату балоғати (фаҳмогӣ ва пурмаъногӣ)-и худ чунон очиз кунад, ки ҳатто як сураеро мисли сураҳои он навишта натавонанд. Қуръон китобест, ки онро Зоте фуруд овардааст, ки ӯҳама сирру розҳои пинҳоне, ки дар осмонҳо ё дар Замин бошанд, медонад. Оё дониши мушрикон ба дониши Худованд баробар аст? Ҳаргиз!

Хулоса, Қуръон ваҳйи илоҳӣ аст. Онро Зоте нозил кардааст, ки ҳеҷ чиз аз майдони илму назорати Вай пинҳон нест. Вақто ки мушрикон аз мунозира бо Қуръон дармонданд, суханҳои ёваро мегӯянд. Локин Худованд ҳамеша ғафуру раҳим буд ва ҳаст, бо раҳмати Худ пайғамбарон (а) ва китобҳои Худро фиристод ва бо сифати ғафурияш гуноҳҳои беҳисоби бандагони Худро, агар онҳо дар партави имону тавбаву пушаймонӣ боз гарданд, мебахшад.

وَقَالُواْ مَالِ هَالَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَا اللَّهُ الْأَسْوَاقِ لَا لَوْلَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَلَكَ ثَيَكُونَ مَعَهُ مَنْدِيرًا ﴿

Ва қолу ма ли ҳаза-р-расули яькулу-т-таъама ва ямши фи-л-асвақи лав ла унзила илайҳи малакун фа якуна маъаҳу назиро. 7.

7. Ва гуфтанд: «Чист ин пайгамбарро, ки таъом мехурад ва дар бозорхо меравад? Чаро ба суйи вай фариштае фиристода нашуд, то хамрохи вай тарсонанда бошад?

Ав юлқо илайҳи кан̂зун ав таку̀ну лаҳу̀ ҷаннату-й яькулу минҳа. Ва қо̀ла-з̂-з̂о̀лиму̀на ин̂ таттабиъу̀на илла раҷула-м масҳ̀уро̀. 8.

8. Ё чаро аз Осмон ба суйи вай ганце партофта нашуд, ё чаро ўро боге нест, ки аз он бих ўрад?». Ва ситамгарон (бо ҳам) гуфтанд: «Ба цуз марди цодузада касеро пайравй намекунед».

Дар оятҳои қаблӣ посухи баъзе эродҳои кофирон, ки дар шаъни Қуръон гуфтанд, дода шуд. Ҳоло дар ин оят ба таънаҳое посух дода мешавад, ки дар шаъни пайғамбарии Расулаллоҳ (с) гуфта шудаанд. Худованд дар ин оят хабар додааст, ки онҳо (мушрикони Қурайш) гуфтанд, ки шахсе, ки худро пайғамбар меҳисобад, чаро мисли мо таъом мехӯрад, барои рӯзгузаронии худ мисли мо дар бозорҳо савдо мекунад ва мисли мо равуо ва касбукор мекунад? Оё шоиста аст, ки Расули Парвардагор мисли мо инсонҳо бошад?

Хулоса, бо пиндори онҳо шахсе, ки пайғамбар аст, бояд ғизо нахурад ва аз кору касб беҳоҷат бошад. Боз мегуфтанд, ки чаро фариштае, лоақал, аз суйи Худованд ба суйи у фиристода намешавад, то барои сидқи даъваташ гувоҳ бошад ва ҳамроҳи у мардумро ҳушдордиҳанда бошад? Боз мегуфтанд, ки билфарз қабул кунем, ки Расули Худо мисли мо инсон бошад, пас чаро як

инсони тиҳидаст бошад, на мол дошта бошаду на сарват? Чаро ганче барои ӯ аз осмон фиристода нашудааст? Чаро боғе надошта бошад, ки лоақал мисли як кишоварзи оддӣ аз он бихӯрад. То ба василаи он бар мо зиёдатие дошта бошад? Тавре мебинем, он чӣ, ки мо мегӯем, дар ихтиёр надорад, пас чаро мегӯяд, ки ман пайғамбарам?

Дар охир барои мардумро аз рох задану фиреб додан ба шахсони муъмину пайравони Расулаллох (с) гуфтанд, ки эй мардум! Оё медонед, ки шумо шахсеро пайравӣ кардаед, ки ӯ сехршудаву чинзадааст ва болои акли ӯ сехр ғалаба кардааст? Ҳоло ояти зер раддияи дигарест барои бӯҳтони мушрикон, ки дар шаъни Расулаллоҳ (с) гуфтанд:

Ун̂зур кайфа зарабу лака-л амсала фазаллу фа ла ястатиъуна сабила. 9.

9. Бубин, чй гуна дар ҳаққи ту мисолҳо заданд! Пас, онҳо гумроҳ иуданд. Пас, ҳеч роҳеро намеёбанд.

Вақто ки мушрикон дар фикри моддию иқтисодӣ фурӯ рафта, кори пайғамбариро низ ба кори шахсоне, ки нуфуси дунявиашон зиёд аст, қиёс карданду дар шаъни Расулаллоҳ (с) гуфтанд, ки ин молу ҳол надорад, чӣ хел даъвои пайғамбарӣ мекунад, Худованд дар як ҷумлаи кӯтоҳ посухи онҳоро дода ба Пайамбар (с) фармуд, ки эй Муҳаммад (с), бингар чӣ гуна мисолҳои аҷибу ғароибро барои ту заданд ва бо пиндори хеш туро таҳти таъсири сеҳр қарор дода, гуфтанд, ки ин мард сеҳр шудааст!

Холо дар идомай оят кӣ будани онҳоро ба ту маълум мекунем, ки он шахсоне, ки дар шаъни ту бӯҳтонҳоро бофтанд, гумроҳанд, онҳо роҳи савобро аз роҳи хато фарқ карда наметавонанд. Онҳо ба роҳҳои ботил даромада, ҳайрону саргандонанд, дар натиҷа қодир нестанд, роҳи дурустеро пайдо кунанд.

Хулоса, мушрикон хостанд бо суханхои беасос болои ҳақиқат парда пушанд, локин ояти мазкур онҳоро гумроҳ хонд ва кӣ будани онҳоро маълум сохт.

Табāрака-л-лазій ин шаа цаъала лака хайра-м мин залика цаннатин тацри мин таҳтиҳа-л-анҳару ва яцъал-л лака куċуро. 10.

10. Бузург аст Он Зоте, ки агар хохад, аз ин бустонхо туро бехтар бидихад, ки аз зери он цуйхо мераванд, коххои баланд (низ) туро бидихад.

Заххок (сохиби тафсир) гуфтааст: «Вақте мушрикон ба Расулаллох (c) таъна расонданд, ки ту ятим калон шудй», ту факир хасти, ва хоказо, Расулаллох (с) каме махзун шуданд. Хамоно ояти мазкур нозил шуд. Худованд ба Расули Худ (с) хамчу навозиш фармуд, ки бисёр бузургу пурбаракат аст Парвардигори ту. Агар бихохад, дар хамин дунё аз он чизе ки мушрикон гуфтанд, бехтару хубтарашро барои ту медихад. Агар бихохад, метавонад барои ту боғҳое бидиҳад, ки зери дарахтони онҳо ҷӯйҳои об равон бошад. Агар бихохад, қодир аст, ки барои ту қасру кохҳо ато кунад. Локин мақсад аз ба дунё омадани ту сохиб шудани ончи онхо мегуянд, нест. Мақсад он аст, ки ҳама кору ҳама чиз мувофиқи итоъату мувофики ризои Худованд бошад. Дар давоми сухани Заххок омадааст, ки баъди таънахои мушрикон Чабраил (а) назди Расулаллох (с) фуруд омад ва дар он асное, ки харду бо хам дар сухан буданд, даре аз дархои осмон кушода шуд. Чабраил (а) гуфтанд: «Башорат бод ба ту эй Мухаммад (c), инхо ризвону хозинони Чаннатанд, ки ризои Парвардигорро барои ту оварданд». Онхо ба Расулаллох (с), дар холе ки дар дасташон сандукчае аз нур доштанд, салом дода гуфтанд: «Эй Муҳаммад (c), Худованд туро байни ин, ки ту наби ва подшох ва байни ин, ки ту набию банда бошй, ихтиёр гузоштааст ва ин калидхои хазинахои заминанд». Дар он асно Расулаллох (с) бо нияти машварат ба Чабраил (a) нигаристанд то ў (a) чи мегўяд. Чабраил (a) дасти худро ба замин партофта ишора ба тавозуть кард. Расулаллох (с) ишораи Чабраил (а)-ро фахмид ва дар посух ба хазинадорони дари осмон гуфтанд: «Ман набию банда буданро ихтиёр кардам» (то охири қисса). Баъди ин ходиса, Расулаллох (с) асло чун шохон такякунон чизеро намехурданд ва бо хамин сурат аз дунё гузаштанд (хошияи Шайхзода, шархи тафсири Бойзовй).

Мушрикон бо таъна задани Қуръону Расулаллоҳ (с) кифоя накарда, чуноне ки дар ояти зер ишора шудаст, дар шаъни рузи киёмат низ суханҳои нодурустро гуфтанд:

Бал каззабу би-с-саъати ва аътадна ли ман каззаба би-с-саъати саъиро. 11.

11. Балки қиёматро дуруг шумурданд ва хол он ки барои касе, ки қиёматро такзиб кунад, Дузахро омода сохтаем.

Маншаи ҳама ёвагуиҳои мардум аз руйи бовар надоштан ба рузи қиёмат аст. Мушрикон ҳам на ин ки Қуръони карим ва пайғамбарии Муҳаммад (с)-ро инкор мекарданду дар шаъни онҳо, чуноне ки дар оятҳои қаблй гузашт, буҳтонҳо мезаданд, балки дар баробари ин ёвабофияшон то дарачае гумроҳ буданд, ки ҳатто омадани рузи қиёматро низ мункир буданд. Агар сухан аз омадани рузи қиёмат ва аз ҳолатҳои он ба миён меомад, мегуфтанд, ки инҳама дурӯғ аст. (Наъузу биллоҳ) Худованд дар давоми оят чун посух ба онҳо гуфтааст, ки Мо барои чунин шахсоне, ки қиёматро инкор мекунанд, Дӯзахро омодаи пазирой қарор додаем. Яке аз сифатҳои Дӯзах дар ояти зер чунин баён шудааст,...

Из่ā раатҳум-м мим макāнuм баъน่дuн самиъу лаҳā таеайюза-в ва зафиро. 12.

12. Чун Дузах онхоро аз масофати дур бубинад, овози хашму чушу хурушро аз вай бишнаванд.

Вақто ки Дӯзах шахсони ба азоб маҳкумшударо аз дур мебинад, мисли даррандаи гуруснаи дар бандбуда, ки туъмаи худро мебинад, чунон ба ҳаяҷону ҷӯшу хурӯш меояд, ки садои ваҳшатноку хашмолуди онро аз масофаи дур ҳам бошад, дӯзахиён мешунаванд. Барои маълумоти бештар ба ояти 8-уми сураи «Мулк» муроҷиъат шавад.

Ва иза улқу минҳа маканан заййиқа-м муқарранина даъав ҳуналика субуро. 13.

13. Чун ба макони танги аз Дузах даступобаста андохта шаванд, он чо барои халоки хеш дуъои бад кунанд.

Худованд дар ин оят вазъи касоне, ки Дузахро аз дур мебинанду сипас дохили он гардонида мешаванд, баён карда гуфтааст, ки ҳангоме ки дузахиёни дасту пойҳояшон бо занҷирҳо дар гарданашон басташуда, дар макони танги махсусе аз Дузах афганда мешаванд, аз руйи шиддати азоб бо гумоне, ки халос

мешуда бошанд, фарёди чонсўзи баланде сар дода мегўянд, ки эй халоки мо, эй марги мо бишитобеду моро дарёбед, то аз ин азоби пуршиддату тоқатфарсо халос шавем. Макони танги онҳо ба хотири танг будани Дўзах нест. Зеро тибқи ояти 30-юми сураи «Қоф» Дўзах хело васеъ аст. Аммо онҳоро дар ин макони васеъ чунон маҳдуд қарор медиҳанд, ки тибқи баъзе аз ривоятҳо ворид шудани онҳо ба Дўзах ҳамчу ворид шудани мех дар девор аст. Барои маънои калимаи «муҳарранин»-ро дурустар фаҳмидан ба ояти 49-уми сураи «Иброҳим» (а) муроҷиъат шавад. Валлоҳу аълам.

Ояти зер, хитоб ба дузахиён буда, ин муқаддимаро идома медихад.

Лā тадъу-л-явма субура-в ваҳ̀ида-в вадъу субуран кас̂иро.14.

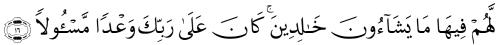
14. (Ва гуем:) «Имруз ба як ҳалок шудан хешро дуъои бад накунед ва ба ҳалок шудани фаровон (худро) дуъои бад кунед!».

Ба тоифае, ки дар тангнои Дузах гирифтори азоби пурдахшат мешаванд ва орзуи ҳалокшавй мекунанд, гуфта мешавад, ки имруз барои худ як маротиб дуоъи ҳалоки худро накунед, зеро бо ин як дуъо асло ҳалок намешавед ва аз ин азобҳо начот намеёбед! Борҳо дуъо кунеду ҳалоки худро бихоҳед. Зеро алами ин азобе, ки ҳоло шумо гирифторед, аз алами чандин бор ҳалок шудани шумо зиёдтараст. Зеро ин азоб азоби бепоёну тулонист, дигар асло умед накунед, ки аз он халос мешавед. Дар ояти зер он чй барои шахсони мусалмон омода шудааст, бозгу мешавад.

Қул а-залика хайрун ам цаннату-л-хулди-л-лати вуъидал-муттақун. Канат лахум цазаа-в ва масиро. 15.

15. Бигу: «Оё ин беҳтар аст ё Биҳишти човидоне, ки ба парҳезгорон ваъда дода шудааст, ки онҳоро подош ва чои бозгашт бошад?».

Худованд дар ин оят руйи суханро ба Расулаллох (с) гардонида, мушриконро ба доварй кашида, ба Расули Худ (с) фармудааст, ки ба онхо (мушрикон) бигу, ки мукоиса кунед-чи! Оё дар коми оташи хамеша фурузон фуру рафтан бехтар аст, ё дар бихиштй човидоне, ки саросар пур аз неъматхосту барои шахсони пархезгор ваъда шудааст сайру гашт бехтар аст? Маълум аст, ки ахли такво, чуноне ки ояти зер ишора дорад, дар Чаннат бо рохату фароғати абадй ҳаёт мебинанд. Валлоҳу аълам.

Лаҳум фиҳа ма яшауна холидин. Кана ъала Раббика ваъда-м мас-у≀ла. 16.

16. Дар он чо он чи мехоханд, барояшон човидон аст, ин ба (аз) Парвардигори ту ваъдаи талабидашуда аст.

Аҳли тақво чун дохили Ҷаннат шаванд, ҳарчй аз неъматҳо ва лаззатҳои хурданй, нушиданй, пушиданй, масканҳои дилнавоз, манзараҳои руҳафзо, меваҳои дилкаш, қасрҳои музайян ва ғайраро бихоҳанд, бо таври фаровону ҷовидону ройгон барои онҳо таъмин аст, ки инсон аз ҳисобашон оҷиз мемонад.

Хулоса, ба онҳо чизҳое дода мешавад, ки аз гуфту хоҳиши онҳо чунон зиёд аст, ки то ҳол на гуше шунида, ва на чашме дида ва на дар хаёли касе гузаштааст. Ин ҳама ваъдаҳоест, ки муъминҳо дар дуъоҳояшон вафои онҳоро аз Худованд дархост мекарданд ва ба чунин руз мушарраф кардани онҳоро Худованд ба уҳдаи Худ гирифта буд. Худованд ҳаргиз ваъдаи Худро хилоф намекунад. Аммо барои дохили Ҷаннат шудан танҳо имон кифоя нест, балки бо роҳе рафтан лозим аст, ки инсонро ба суйи Ҷаннат ҳидоят кунад. Имону таҳво ва амалҳои солеҳ аст, ки аҳли таҳво онҳоро анҷом медиҳанд.

Барои маълумоти бештар ба ояти 194-уми сураи «Оли Имрон» ва ба ояти 8-уми сураи «Муъминун» мурочиъат шавад.

Ва явма яҳ҅шуруҳум ва ма яъбуду॑на мин дуٰниллаҳи фа яқу॑лу а-ан҅тум азлалтум ъибади ҳӓула̀и ам ҳум заллу-с-сабѝл. 17.

17. Ва он рузе, ки Худованд онхоро (Масех, Узайр, фариштагон ...) ва он чй ба гайр аз Худо мепарастиданд, цамъ кунад, пас, гуяд: «Оё шумо ин бандагони Маро гумрох кардед ё онхо худ рохро хато карданд?».

Дар оятҳои қаблӣ аз сарнавишти муъминону мушрикон ва подошу чазои онҳо сухан шуд. Ҳоло бори дигар он мавзӯъ дар ин оят бо шакли дигар эзоҳ шуда, Худованд хабар додаст, ки ай мухотаб, ба ёд ор рӯзеро, яъне қиёматро, ки Худованд ҳамаи онҳо ва маъбудҳояшонро, ки ғайри Худо (чи бутҳо бошанд, чи ҳазрати Масеҳ (а) ё ҳазрати Узайр (а) ё фариштагон)-ро, мепарастиданд, чамъ мегардонад. Пас, барои сарзаниши мушрикон маъбудҳои онҳоро зери савол қарор медиҳад, ки оё шумо ин бандагони Маро гумроҳ кардед ё худи онҳо гумроҳ шуданду шуморо парастиш карданд? Ояти зер посухи ин савол аст.

قَالُواْ شُبْحَىٰنَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَآ أَن نَّتَخِذَ مِن دُونِكَ مِنَ أُولِيَآءَ وَلَكِن مَّتَعْتَهُمْ وَءَابَآءَهُمْ حَتَّىٰ نَسُواْ ٱلذِّكَرَ وَكَانُواْ قَوْمًا بُورًا ﴿

Қолу субҳанака ма кана ямбаей лана ан-н-наттахиза мий дуника мин авлийа ва лаки-м маттаътаҳум ва абаҳум ҳатта насу-з зикра ва кану ҳавмам буро. 18.

18. Гуянд: «Туро ба покй ёд мекунем, моро сазовор набошад, ки ба цуз Ту ҳец дусте гирем. Валекин онҳо ва падарони онҳоро (ончунон) баҳраманд сохтй, то он ки пандро фаромуш карданд ва гуруҳи ҳалокшуда шуданд».

Аз ин ки бутҳои бе ҷон дар сухан медароянд, ҳеҷ ҷои таъаҷҷуб нест. Зеро Худованд ба ҳама кор қодир аст.

Хулоса, баъди шунидани саволи Худованд дар посухи он маъбудхо аз руйи таъаччуб мегуяд, ки Парвардигоро, мо Туро ба покій ёд мекунем. Ту аз шарик доштан пок хастій. Парвардигоро! Дар дунё ва охират барои мо шоиста набуд, ки ғайри Туро дуст гирему парастиш кунем. Пас чй гуна бандагони Туро ба суйи ибодати ғайри Ту фаро хондем, ки ибодати Туро тарк намянду ибодат кунанд? Мо харгиз ИΗ корро накардаем. Парвардигоро! Сабаби бутпарасти ва гумрохии онхо он буд, ки онхо ва падарони онхоро бо мол, авлод, тули умр, тансихати ва бо дигар неъматхо чунон бархурдор намуди, ки онхо гофил шуданд, дигар оид ба маълумотҳои дар китобҳо фиристодаат тафаккур накарданд, панду насиҳати Туро ба фаромуши супориданд, аз ачоиб будани санъатҳою муъчизаҳои Ту руйи тофта андеша накарданд, шигифтзада нашуданд ва бо ҳамин ғафлату гумроҳи аз олам гузашта нобуд шуданд.

Баъди ба ҳақ гувоҳӣ додани сохтахудоҳои онҳо Худованд ба мушрикҳои ҷинояткор хитоб намуда чунин мегӯяд.

Фақад каззабукум би ма тақулуна фа ма тастатиъуна сарфа-в ва ла насро. Ва ма-й язлим-м минкум нузикху ъазабан кабиро. 19.

19. Гўем: «(Эй гурўхи кофирон) харойина, (ин маъбудон) дар он чй мегуфтед, шуморо дурўг пиндоштанд. Пас, на азобро (аз худ) дафъ карда метавонед ва на ёрй доданро. Ва хар кй аз шумо ситам кунад, ўро азоби бузург бичашонем».

Дар он асно Худованд ба мушрикон хитобан мегуяд, ки дар шаъни маъбудони худ мегуфтед, ки моро онхо ин мекунанду он мекунанд. Холо дидед, ки онхо шуморо дуруггу хисобиданд! Маълум аст, ки шумо худатон гумрох хастед. Холо вакти он расидааст, ки дигар шумо наметавонед азоби илохиро аз худ бартараф кунед ё худро ёрй расонед ва ё аз дигаре ёрй биталабед! Касе, ки ширк орад, бар худ зулм мекунад. Холо ба шахси мушрик чандин навъи азобхои алиму бузургро мечашонем.

وَمَآ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ ٱلْمُرْسَلِينَ إِلَّآ إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ ٱلطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي ٱلْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضِ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَيَمْشُونَ فِي ٱلْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضِ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا

Ва мã арсалнā қаблака мина-л-мурсалина иллã иннахум ла яькулуна-т-таъама ва ямшуна фи-л-асвак. Ва

чаъална баъзакум ли баъзин фитнатан а-тасбирун. Ва кана Раббука Басиро. 20.

20. Ва нафиристодем пеш аз ту пайгамбаронро, магар бо ин сифат, ки онхо таъом мехурданд ва дар бозорхо мерафтанд. Ва баъзеи шуморо дар хакки баъзе озмоише сохтем, ки оё сабр мекунед? Ва Парвардигори ту бино аст.

Чуноне ки дар эзоҳи ояти 8-уми гузашт, мушрикон ба Расулуллоҳ (с) таъна мезаданд, ки ин чй гуна Пайғамбар будааст, ки мисли мо гаштугузор мекардааст? Ҳоло барои тасаллии Ҳабиби Худ (с) ва барои радди сухани онҳо Худованд дар ин оят фармудаст, ки чаро мушрикон ин тавр мегўянд, ки ин пайғамбарро чй шудааст, ки ғизо мехўраду дар бозорҳо роҳ меравад? Охир одати Мо ин аст, ки ҳар пайғамбареро, ки пеш аз ту фиристода бошем, ў ҳам мисли ту аз ҷинси башар буд, монанди мардум ғизо мехўрд ва дар бозорҳо роҳ мерафт. Охир таъом хўрдану барои ниёзи худро баровардан ба бозор рафтан монеъи он немешавад, ки ту фиристодаи Худованд бошй!

Хулоса, мушрикон бинобар одати худ бе ягон далел ба гуфтахои пайғамбарон зид мебаромаданду ёва мегуфтанд. Дар давоми сухан Худованд гуфтааст, ки дар айни хол баъзеро василаи имтихони баъзе дигаре аз шумо карор додем. Яъне Худованд аз байни инсонхои оддй баъзеро Пайғамбар кард ва ўро ба даъват кардани мардум амр фармуд, дигареро мукаллафу ба пайрави аз Пайғамбар амр фармуд, якеро олим, дигареро чохил, якеро сарсабуку дигареро халиму бурдбор, якеро тавонгар ва дигареро факир... Бо хамин тартиб хар якеро Худованд бо василаи дигаре меозмояд. Аз хамин қабил аст озмудани шахси солим ба василаи шахси бемор, нафари окил ба воситаи чохил ва шахси шариф бо василаи инсони касиф. Оё хар кадом вазифаи худро ичро мекунанд ё на, оё бо қазову қадари илоҳӣ розӣ мешавад ё на? Муфассирон гуфтаанд чузъи ин оят дар шакли савол бошад хам, аммо бо маънои амр аст. Яъне бояд мардум дар баробари имтихоноти Парвардигор бо сабр устувор бошанд, зеро Худованд хамвора бо сабр ё бесабр будани хар кас биност. Бо иродаву хикмати Худ ба махлуқхои Худ тасарруф мекунад ва мувофики такозои хикмати Худ онхоро чо ба чо мегузораду мухокима мекунад. Валлоху аълам.

Дар ояти зер эътирози дигари кофирон баён мешавад.

﴿ وَقَالَ ٱلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَآءَنَا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا ٱلْمَلَتِهِكَةُ أَوْ نَرَىٰ رَبَّنَا اللهِ لَا يَرْجُونَ لِقَآءَنَا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا ٱلْمَلَتِهِ كَةُ أُو نَرَىٰ رَبَّنَا لَقَدِ ٱسۡتَكَبَرُواْ فِيۤ أَنفُسِهِمۡ وَعَتَوۡ عُتُوّا كَبِيرًا ﴿

₩ Ва қола-л-лазина ла ярцуна лиқоана лавла унзила ъалайна-л малаикату ав наро Раббана. Ла қад-истакбару фй анфусихим ва ъатав ъутувван кабиро. 21.

21. Ва ононе ки мулоқоти Моро умед надоранд, гуфтанд: «Чаро бар мо фариштагон фуру фиристода нашуданд ё чаро Парвардигори худро намебинем?». Харойина, онхо (аз худ рафтанд ва) бо андешаи хеш худро бузург шумориданд ва саркашии бузург карданд.

Чун Расулуллох (с) мардумро ба суйи рохи рост даъват мекард, касон (мушрикон)-е, ки ба рузи хисобу ба дидани ликои Парвардигор ва ба он подоше, ки дар баробари тоъату ибодат дода мешавад, бовар надоштанд, мегуфтанд, ки чаро аз тарафи Худованд фариштагон ба мо вахйи (хабар) намеоранд, ки дар он чй, ки Мухаммад даъво дорад, рост мегуяд? Аз ин хам фаротар рафта гуфтанд чаро мо дар дунё Парвардигорро бо чашми худ намебинем, то ба мо хабар дода гуяд, ки Мухаммад фиристодаи Уст? Фарз кунем, ки бо даъвои худ ў пайғамбар асту метавонад хамчу мо зиндагии оддй дошта бошад, локин мо наметавонем бовар кунем, ки фариштае барои ў вахйи меовардааст ва аммо мо он фариштаро намебинем. Чй монеъ мешавад, ки фаришта ошкор шавад, дар хузури мо вахй овардаашро ба ў расонад, то барои мо дар Расул будани ў дигар ҳеч шакке намонад? Инҳост, ки ў мавриди савол ва напазируфтани мо қарор гирифтааст.

Хулоса, мушрикон ин гуна суханҳо ва монанди инҳоро бисёр мегуфтанд. Посухи ингуна шахсонро садри ояти мазкур дода аст, ки инҳо касоне ҳастанд, ки имон (бовар) ба охират надоранд. Барои маълумоти бештар ба ояти 7-уми сураи «Ҳиҷр» муроҷиъат шавад.

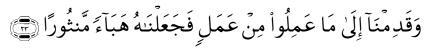
Дар идомаи ояти мазкур, Худованд кӣ будани онҳоро маълум карда гуфтааст, ки қатъиян онҳо шахсоне ҳастанд, ки худбинанд, онҳо чунон кибру ғурур доранд, ки туғёну сарпечӣ онҳоро аз ҳад гузаронида аст. Аз рӯйи гарданкашӣ ин баҳонаҳоро пеш оварданду Пайғамбари Аллоҳ (с)-ро нашинохтанд. Ҳоло, ояти зер чунин шахсонро таҳдид намуда гуфтааст, ки...

يَوْمَ يَرَوْنَ ٱلْمَلَتِهِكَةَ لَا بُشَرَىٰ يَوْمَبِنِ لِللَّمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ حِجْرًا عَّجُورًا

Явма яравна-л-мала̀иката ла̄ бушро̀ явмаиз̀и-л лил мучримина ва яку̀лу̀на ҳ̀ичра-м маҳ̀чу̀ро̀. 22 .

22. Рузе фариштагонро бубинанд, ки гунахгоронро нест дар он руз хеч муждае гуянд: «(Илохо) сахт боздошта шаванд, (ки ба мо нарасанд)» фариштагон гуянд аз духули чаннат онхоро хеч насибае нест.

Худованд дар ояти мазкур дар чавоби талабҳои мушрикон бо таҳдид ва саркӯбӣ фармудааст, ки мешавад мушрикон фариштагонро рӯзе бинанд. Аммо он рӯз рӯзи марги онҳо ё рӯзи маҳшар аст. Рӯзест, ки ҳеҷ хушҳабаре барои чунин шахсон нест, то онҳо бо шунидани онҳо хушҳол шаванд. он рӯз рӯзест, ки кайҳо дар муҳобили амалҳои бадашон барои онҳо чазои аламовар омода шудааст. Бо дидани он азобҳо дар ваҳшат меафтанд, фарёд мекашанд, ки моро амон диҳед! Моро наҷот диҳед! Ва ғайра. Дар он асно фариштагон ба онҳо мегӯянд, ки эй кофирон, имрӯз расидани хабари хуш, (Ҷаннату мағфират, меҳру шафҳат, осоишу дигар хоҳишот) барои шумо ҳаром аст! Наъузу биллоҳ.

Ва қадимна ила ма ъамилу мин ъамалин фа цаъалнаҳу ҳабӓа-м манс்уро́. 23.

23. Мутаваччех шавем ба суйи он чи амал мекарданд, пас, онро монанди заррахои пароканда барбод созем.

Кофирону мушрикон мумкин аст дар дунё амалеро бо умеди подоши нек аз Худованд ичро кунанд, ки дар зохир амали нек бошад. Монанди силаи рахм (рафтуо ва кумак ба хешовандон), додрасй ба мазлумон ва додани таъом барои мискинхо ва ба инхо монанд дигар корхои нек. Локин дар ин оят Худованд фармудааст, ки ба касоне, ки имон надоранду кофиру мушриканд, амалхои некашон дар рузи киёмат хеч фоидае расонида наметавонад. Ба амалхои онхо, албатта, як таваччух мешавад, локин онхо, ки имон надоранд, амалхои онхо мисли гарду губоре, ки дар хаво парвоз дорад, хеч вазне надоранд. Сабаби бар хадар рафтани амалхои неки шахсони беимон дар он аст, ки дар амалхои онхо се шарт

дида намешавад: 1-ум: Имон, 2-юм: Ихлос, 3-юм: Пайравӣ аз шариъати Аллоҳ (Ибни Касир).

Аммо дар он руз ахволи муъминон, чуноне ки ояти зер ишора дорад, тамоман дигар аст.

Асҳабу-л-Ҷаннати явмаизин хайру-м мустақарра-в ва аҳсану мақила. 24.

24. Он руз аз цихати қароргох ахли Бихишт бехтаранд ва бо эътибори цойи истирохат некутаранд.

Дар ин оят вазъи муъминон бо касоне, ки зикрашон дар ояти қаблй гузашт, муқоисанашаванда буда, Худованд хабар додаст, ки дар он руз (рузи қиёмат) қароргоҳи биҳиштиён беҳтар ва истироҳатгоҳашон накутар ва дар ниҳояти амният вориди Биҳишт мешаванд. Онҳо некбахттарини мардум буда, ҳатто метавонанд барои истироҳат ба хоби қайлула (истироҳати нисфи руз) раванду бо ҳурҳо дар суҳбати хос шаванд. Валлоҳу аълам. Барои маълумоти бештар ба ояти 40-уми сураи «Фуссилат» муроҷиъат шавад.

Ва явма ташаққақу-с-самау би-л-ғамами ва нуззила-лмала́икату танзила. 25.

25. Ва рузе, ки Осмон хамрохи абрхо бишкофад, фариштагон бар Замин фуруд фиристода шаванд,

Бори дигар дар ин оят хабар дар бораи сарнавишти мушрикону кофирон идома ёфта, дар нахуст Худованд ба Пайғамбари Худ (с) дастур дода фармудааст, ки дар ёд оред рузеро, ки абри сафед руйи осмонро мепушаду осмон ҳамроҳи абрҳо шикофта мешавад. Яъне дарҳои осмон кушода мешаванд, фариштагон пай дар пай, туда-туда барои ичрои вазифаҳои худ фуруд меоянд ва мардумро дар иҳотаи худ мегиранд, ки он руз охири дунё ва оғози рузи қиёмат аст.

Ал-мулку явмаизини-л-ҳаққу ли-р-Раҳ҅ман. Ва кана явман ъала-л кафирина ъасиро. 26.

26. он руз подшохи хакикй (Худои) Рахмон аст ва он руз бар кофирон рузи душвор бошад.

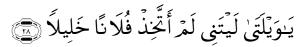
Чун дунё ба охир мерасад, дар он руз (қиёмат) фармонравои ҳақиқӣ танҳо Худои Раҳмон аст, ки ҳар фармонраво ва подшоҳе ё сардори мачозие, ки бошад, ба ғайри Худованд ҳама нобуд мешаванд. Ҳама ҳукуматдорӣ дар он руз азони Худост. Он руз барои кофирон бисёр рузи сахт ва барои муъминон бисёр осон аст. Дар ҳадиси шариф бо ривояти Имом Аҳмад аз Ҳусайн ибни Мусо ва дар охир аз Абу Саъиди Худрӣ (р) омадааст, ки Расулаллоҳ (с)-ро пурсида шуда, ки ё Расулаллоҳ (с) рузе, ки микдори дарозии он 50 ҳазор сол бошад, хело рузи дароз аст? Дар посух Расулаллоҳ (с) гуфтанд: «Қасам ба Зоте, ки чони ман дар яди Уст, он руз бар муъминон чунон сабук гардонида мешавад, ки ҳатто аз вақти як намози фарзе, ки дар дунё мехонем, сабуктар аст». (Ибни Касир, с-280 (3)).

Ва явма яъаззу-з-золиму ъала ядайхи якулу йа лайтаниттахазту маъа-р-расули сабила. 27.

27. Ва рузе, ки ситамгар аз хасрат ду дасти худро бигазаду гуяд: «Эй кош хамрохи Пайгамбар рохе мегирифтам.

Дар ёд ор дигар саҳнаи рӯзи қиёматро, ки чун золимон (мушрикону кофирон) ҳолати даҳшатбори рӯзи қиёматро мебинанд, ба хатогии худ пай мебаранд ва аз рӯйи ҳасрату пушаймонй даст (панҷа)-ҳои худро мегазанду мегӯянд, ки дар ҳақиқат роҳи нишондодаи Расули Худо роҳи дуруст будааст, мо хато кардем. Эй кош, ақли мо кор мекарду мо низ ҳамроҳи Пайғамбар ба роҳи рост мерафтему ҳоло аз ин вартаи ҳалокат наҷот меёфтем. Боз мегӯянд, ки...

Йа вайлата лайтани лам аттахиз фуланан халила. 28.

28. Эй вой бар ман, кош фалониро дуст намегирифтам,

Шахси пушаймоншуда дар рўзи қиёмат боз мегўяд, ки эй хок бар сари ман! Кош, фалониро дўсти худ намегирифтам. Зеро ў дар дунё маро фиреб дода ба гумроҳй кашид, имрўз ба ин азоб гирифтор шудам.

Хулоса, чун ў мебинад, ки аз дўсти дар дунё пайравшудааш ҳеҷ кўмаке барои ў нест, чуноне ки дар ояти зер ишора шудааст, шикоятро оғоз карда мегўяд, ки...

Лақад азаллани ъани-з-зикри баъда из ҷаани. Ва кана-шшайтону лил инсани хазула. 29.

29. ҳаройина, вай маро аз панд гирифтан, баъд аз он ки ба ман (Қуръон) омода буд, гумроҳ кард» ва шайтон одамиро дар меҳнат танҳогузоранда аст.

Муфассирон дар бораи сабаби нузули ояти мазкур аз Ибни Аббос (р) чунин ривоят кардаанд, ки он кас гуфтанд: «Гоҳ-гоҳ Убай ибни Халаф ба маҷлиси Расулаллоҳ (с) ҳозир мешуд ва ба суханҳои ӯ (с) гӯш фаро медод. Аммо дӯсте дошт ба ном Аҳаба ибни Абимуъайт ӯро сарзаниш карда мегуфт, ки чаро дар чунин маҷлисҳо ҳозир мешавӣ ва аз рафтан ӯро манъ мекард. Пас, ин оят ва ду ояти ҳаблӣ нозил шуданд».

Холо шикояти дигаре, ки Убай ибни Халаф ва амсоли ў дар он рўз аз дўсти кофираш мекунад ин аст, ки дар ҳақиқат ба сўйи мо панду насиҳат (Қуръон)-и Худовандй омада буд, мо ментавонистем ва қудрат ҳам доштем, то ба он имон биёрем, локин касе, ки мо ўро дўсти наздики худ меҳисобидем, моро аз пайвастан ба роҳи Қуръон манъ карду гумроҳ сохт. Имрўз мо хор шудем, ҳеҷ нест, ки аз чунин дўсти шайтонсифат ба мо кўмаке бирасад. Шайтон ҳам ҳамвора хорсозандаи инсон аст ва саъй мекунад, то инсонро дар зиллату хорй танҳо бигузорад.

Хулоса, касоне, ки ба Расулаллоҳ (с) ва ба Қуръон пайравӣ накарданд, рӯзи қиёмат афсӯс мехӯранд. Лекин чӣ фоида?

Дар оятҳои қаблӣ эътирозу шикояти шахсони кофир аз дустонашон, ки кофир буданду онҳоро низ гумроҳ сохтанд, гузашт. Ҳоло дар ояти зер шикояти Расулаллоҳ (c) ва аз тасаллие, ки барои ӯ (c) дода шудааст сухан мешавад.

وَقَالَ ٱلرَّسُولُ يَكِرَبِّ إِنَّ قَوْمِي ٱتَّخَذُواْ هَلَذَا ٱلْقُرْءَانَ مَهْجُورًا ٢

Ва қола-р-расулу йā Рабби инна қавмиттахазу ҳаза-л-Қур-ана маҳҷуро. 30.

30. Ва Пайгамбар гуфт: «Эй Парвардигори ман, харойина, қавми ман ин Куръонро тарк сохтанд».

Дар оятҳои қаблӣ чандин навъи баҳонаҳои мушрикону шахсони беимон гузашт. Ҳоло Худованд дар ин оят аз нороҳатӣ ва шикваи Расули Худ (с) хабар додаст, ки Расулаллоҳ (с) ба пешгоҳи Парвардигори худ шиква карда гуфтанд, ки Парвардигоро, ин қавми ман (қурайшиҳо) ин Қуръонро тарк гуфта, аз он дурӣ ҷустанду ба он имон наоварданд.

Аксари муфассирон бар он ақидаанд, ки дар ҳар давру замоне, ки уммати Расулаллоҳ (с) аз Қуръону дастуроти он даст кашида, даст пеши бегонагон дароз кунанд, таҳти шикояти Расулаллоҳ (с) дохиланд. Олимони олиқадр гуфтаанд: «Касе ба Қуръон гуш надиҳад, имон наёрад, ба у амал накунад, доварй аз он наталабад, дар оятҳои он тадаббур накунад, аз он шифои руҳиву маънавию чисмй наҷӯяд, таҳти шикояти Расулаллоҳ (с) низ дохил аст». Валлоҳу аълам.

Ва казалика цаъална ли кулли набиййин ъадувва-м минал муцримин. Ва кафа би Раббика ҳадия-в ва насиро. 31. 31. Ва, ҳамчунин барои ҳар Пайгамбар аз гунаҳгор (кофир)-он душманон сохтаем. Ва бас аст, ки Парвардигори ту раҳнамову нусратдиҳанда аст.

Вақто ки Расулаллоҳ (с) ба рафтори хасмонаи қавми худ рубару буд, Худованд барои тасаллии у (с) дар ин оят фармуд, ки чуноне ки барои ту аз мушрикони қавмат душманоне қарор додаем, барои пайғамбарони гузашта низ аз мучримони қавмашон душман қарор дода будем. Пас, ту аз ин гуна бархурдҳои қавмат нороҳат мабош, сабрро пешаи худ кун, чуноне ки дар ин корҳо пайғамбарони гузашта босабр буданд. Ҳоло ту танҳо ё бидуни ёвар нестй. Ҳамин барои ту кифоя аст, ки Худованд ҳодию раҳнамо ва ёру ёварй туст. На васвасаҳои онҳо туро гумроҳ сохта

метавонанд ва на аз ин рох хилаву найранги онхо метавонад туро боздорад.

Хулоса, аз қадимулайём то Пайғамбари охируззамон (с), дар кадом шаҳре, ки пайғамбаре аз пайғамбарҳои худро Худованд фиристода бошад, албатта, баъзе аз мардум ба ӯ зид баромада, фаъолияти худро алайҳи пайғамбарон нишон додаанд. Ингуна ранг гирифтани кор беҳикмат нест. Агар роҳи дини Ислом бехатар мебуд ва машаҳҳатҳои гуногун намедошт, ҳар касе, ки мехост, ба Ислом ворид мешуд. Дар он сурат байни муъмину мунофиҳ фарҳе намемонд. Роҳи Ислом саросар имтиҳон аст. Худованд бандаи дустдоштаи Худро ба озмоишҳо рубару мекунад ва бандагони сабркунандаи Худро ёрӣ медиҳаду ба роҳи рост ҳидоят мекунад.

Дар ояти зер шубҳа ва эътизори кофирон баён мешавад.

Ва қола-л-лазина кафару лавла нуззила ъалайхи-л Қурану чумлата-в ваҳидаҳ. Казалика ли нусаббита биҳи фуадака ва ратталнаҳу тартила. 32.

32. Ва кофирон гуфтанд: «Чаро ин Қуръон бар пайгамбар ба як борагй фуруд оварда намешавад?». Хамчунин онро бо чанд дафъа нозил кардани мо барои он аст, ки то бо он дили туро устувор созем ва онро бо охистагй хонем.

Худованд дар ин оят бо яке аз бахоначуихои мушрикону кофирон ишора карда гуфтааст, ки кофирони аз асли кор бехабар медиданд, ки Худованд аз Қуръони Карим гохо як оят, гохо ду ё аз ин хам зиёд мувофик ба такозои ходисахо ва саволхои ниёзи мардум ба Пайғамбар (с) нозил мекард. Пас, ба ў (с) таън расонида гуфтанд, ки чаро Қуръон дар як вақт, бо якбораги ё бо якчоягй бар ў (Пайғамбар) нозил намешавад, то мардум ба бузургии он бештар вокиф шаванд? Албатта, ин бе хикмат набуд. Хулоса, ингуна нозил шудани Қуръон ба кофирони чохил маъқул набуд. Бинобар ин саволхои ғаразнок медоданд. Дар давоми оят яке аз хикматхои бо тадрич нозил шудани Куръонро Худованд чунин баён кардааст, ки эй Мухаммад (с), Мо ин Қуръонро барои он оят-оят, дона-дона нозил кардаем, ки ту бо худ собит бимонй ва (вакти шунидани саволхои мардум) бо оятхои он кувват пайдо кунию ба онхо чавоб гардонда тавонй. Он чохилон надонистанд, ки агар Куръон бо тадрич нозил шавад, дар бар давом будани

пайғамбарии ту барои душманон дигар чои васваса нахоҳад монд. Дигар ин ки (чуноне ки ин мазмун дар сураи «Ваз-зуҳо» гузашт) душманон наметавонанд гӯянд, ки як рӯз аз сӯйи Худованд ба ин мард пайғамбарй дода шуду бо ҳамин дигар ваҳйе барои ӯ наомад. Дигар ҳикмати қисм ба қисм нозил шудани Қуръон дар он аст, ки дар он асно Пайғамбар (с) ва умматҳои атрофи ӯ (с) саводи хондану навиштан надоштанд. Агар Қуръон чун Таврот якбора нозил мешуд, ҳифзи он мушкил буд. Вақто ки бани Исроил ба он амал накарданд, барои таҳдиди онҳо Худованд кӯҳи Турро болои сари онҳо бардошт. Дар бо тадрич нозил шудани Қуръон ҳазорҳо ҳикматҳои Илоҳист, ки бо тарзи пурра ба баёну тафсили ҳамаи онҳо мо бандагон очизем. Мо имон бар он дорем, ки он чй Худованд хостааст, он беҳтар аст. Мо ҳаққи дахолат дар кори Худовандро надорем. Валлоҳу аълам. Ояти зер маънои ояти қаблиро таъкид мекунад.

Ва лā яьтунака би масалин иллā циьнāка би-л-ҳаққи ва аҳсана тафсиро. 33.

33. Ва кофирон пеши ту хеч достоне наёранд, магар он ки чавоби рост ва дар баён накутарро пеши ту биёрем.

Худованд ҳикмати дигари бо тадрич нозил шудани Қуръонро дар ояти мазкур чунин баён менамояд, ки эй Муҳаммад (с), Мо барои он Қуръонро оя-оя, бо тадрич нозил кардем, ки агар кофирону мушрикон ягон достон ё ягон масъалаеро аз ту пурсон шаванд, албатта, дар муҳобили онҳо Мо чавоби ҳаҳ ва накутарро хоҳем дод. Бинобар ин, агар онҳо савол диҳанд эътироз накун ва хичолат ҳам накаш, саволу мисолҳои нодурусту ботили онҳо дар баробари оятҳои Қуръон ҳеч аст. Чунин савол додани онҳо нишонаи мағлубияти онҳост. Илова бар ин, мағлубияти асосӣ ва пушаймонии онҳо дар ҳиёмат дурусттар маълум мешавад.

Ал-лазина юҳшаруна ъала вучуҳиҳим ила Ҷаҳаннама ула̀ика шарру-м макана-в ва азаллу сабила. 34.

34. Ононе ки бар чехрахои хеш афтон ба суйи Дузах хашр (барангехта) шаванд, ин цамоъат бо эътибори макон бадтаранд ва рохро галаткунандатаранд.

Ояти мазкур барой кофирон огоҳй ва барой Расулаллоҳ (с) тасаллй буда, Худованд фармудааст, ки рузе, ки онҳо, яъне чамоъай таъназанандай Қуръону дурӯғҳисобандай рисолати Пайғамбар (с) маҳшур (аз нав зинда) карда мешаванд, чуноне ки ҳайвони худмурдаро ба суйи дафнгоҳаш кашида мешавад, ин тоифа аз ин ҳам бадтар аз руйи иҳонат ба суйи бадтарин макон (Дузах) бо руйҳояшон кашида мешаванд. Зеро дар дунё нисбат ба оммай мардум онҳо ғалаткунандатарин роҳи ҳақиқат буданд, қадру қиммати Пайғамбари Исломро ҳақир пиндоштанд, роҳи дурусти уро гумроҳй ҳисобиданд, бо дидай инсоф нанигаристанд, ба чунин накуҳиши сахт худро расониданд.

Дар ҳадиси шариф бо ривояти Имом Бухорй (р) омадааст, ки рузи қиёмат мардум бо гуруҳҳо ҷудо шуда, гуруҳе пиёда, гуруҳе савора, гуруҳе ба руйҳояшон (суйи замин афтода, зинда) мешаванд. Гуфта шуд: Ё Расулаллоҳ (с) чй гуна бо руйи афтода маҳшур мешаванд? «Дар посух Расулаллоҳ (с) гуфтанд: «Ҳамон Зоте, ки ононро бар пойҳояшон равон мегардонад, он руз низ тавоност, ки онҳоро бар чеҳраҳояшон равон гардонад...».

Худованд дар оятҳои зер барои тасаллии Расулаллоҳ (c) ва барои таҳдиди дурӯғпиндорандагони роҳи ҳақиқат, қисса ва саргузашти баъзе пайғамбаронро баён кардааст.

Ва лақад āmaŭнā Муса-л-китāба ва цаъалнā маъаҳỹ ахоҳу Ҳāру≀на вазиро. 35.

35. Харойина, Мусоро китоб додем ва хамрохи у бародараш Хорунро вазир сохтем.

Дар ин оят Худованд сухани Худро бо қасам таъкид намуда аз саргузашти шуми қавмҳои шашгонаи гузашта чун қавми Фиръавн, қавми Нӯҳ (а), қавми Од, Самуд, асҳоби Раъс ва қавми Лут (а) хабар додааст. Дар оғоз аз қавми Фиръавн хабар дода мефармояд, ки Мо ба Мӯсо (а) китоби осмонй (Таврот)-ро додем ва барои кӯмаки ӯ (а) бароодараш Ҳорун (а)-ро ҳамроҳу вазираш (бардорандаи вазниниҳо) гардонидем...

فَقُلْنَا ٱذْهَبَآ إِلَى ٱلْقَوْمِ ٱلَّذِيرَ كَذَّبُواْ بِعَايَئِنَا فَدَمَّرْنَنهُمْ تَدْمِيرًا ﴿

Фа қулназҳабã ила-л қавми-л-лазина каззабу би айатина фа даммарнаҳум тадмиро. 36.

36. Пас, гуфтем: «Ба суйи он қавм, ки оятхои Моро дуруг иумурданд, биравед». Пас, он қавмро ба сахтй халок сохтем.

Дар идомаи ояти қаблӣ Худованд гуфтааст, ки Мо ба Мӯсо (а) ва Ҳорнун (а) гуфтем, ки бо ин муъчизаҳои ошкор ба сӯйи қавми (Фиръавн)-е биравед, ки онҳо ошкоро оятҳои Моро инкор кардаанд ва ҳамчунин таълимоти пайғамбарони пешинро итоъат надоранд. Онҳоро ба сӯйи роҳи рост даъват кунед, шояд, ки онҳо панд гиранд.

Хулоса, Мўсо ҳамроҳи бародараш бо ҳашт-нўҳ муъчизаи ошкор барои даъвати Фиръавну ҳавми ў равон шуданд. То охири ҳисса... Ваҳте ки Фиръавн ва ҳавмаш даъвати Мўсо ва Ҳорун (а)-ро ҳабул накарданду боз роҳи куфрро пеш гирифтанд, Мо онҳоро бо шадидтарин азоб несту нобуд сохтем. Яъне Худованд Фиръавну тарафдорони ўро дар амвочи хурўшони дарё ҳалок сохт.

Ва қавма Нуҳ̀и-л ламма каззабу-р-русула аграқнаҳум ва ҳаъалнаҳум ли-н-наси аяҳ. Ва аътадна ли-з-золимина ъазабан алима. 37.

37. Ва чун қавми Нух пайғамбаронро дуруггу шумориданд, ин чамоъатро гарқ сохтем ва онхоро барои мардум нишона (и ибрат) гардонидем ва барои ситамгарон азоби дарддихандаро мухайё сохтем.

Дар аслҳои даъват ба сӯйи ҳақ байни расулони Худованд фарқе нест. Бинобар ин, касе як пайғамбарро дурӯғ ҳисобад, гӯё ҳамаи пайғамбарони Илоҳиро дурӯғ ҳисобидааст, пас ӯ мусалмон нест. Ҳоло дар ин оят Худованд чунин хабар додааст, ки вақто ки ҳавми Нӯҳ пайғамбар будани ӯ (а) ва тамоми пайғамбарони пеш аз Нӯҳ (а) гузаштаро дурӯғ ҳисобида, ба онҳо имон наоварда, мункир шуданду мухолифат карданд, Мо онҳоро бо тӯфони об ғарқу несту нобуд карда, достони онҳоро барои дигарон ҳамчун ибрат боқй

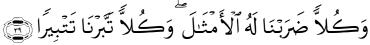
гузоштем. Хамчунин барои ҳар қавме, ки чун қавми Нӯҳ (а) рафтори золимона кунад, Мо азоби дардноке (Дӯзах)-ро омода сохтаем.

Ва Ъāда-в ва Самуда ва асҳаба-р-расси ва қурунам байна залика касцою. 38.

38. Ва Оду Самуд ва ахли Расс (сохибони чох) ва дар миёни онхо халки бисёреро (халок сохтем).

Саргузашти қабилаи Од ва Самуд дар хело оятқои Қуръон, аз дар сураи «Фачр» (оятхои 7-8-ум) мухтасаран ОН Аммо бораи КИ будани «Асхоби гузаштааст. дар раъс». муфассирон якчанд ичтиходи худро чоиз донистаанд. Чамъе аз муфассирин бар ин ақидаанд, ки «Раъс» чохи оддиест, ки дохили он бо санг таъмир нашудааст. Ба хар хол кавме, ки атрофи он чох мезистанд, байни онхо вокеъаи бузурге рух додааст. Бинобар ин, онхоро «Асхоби раъс» - «Сохибони чох» меноманд. Дар бораи ин ки он вокеъаи бузург чй буд, байни муфассирон низ ихтилофи назар аст. Баъзехо бар он ақидаанд, ки Худованд барои рохбарии накарда, вайро дар он чох андохта, халок сохтанд. Баъзе аз муфассирон он қавмро қавми Шуъайб (а) медонанд, ки онхо бутпарасту дорои гусфандони бисёр буданд. Вакто ки пайғамбарро итоъат накарданд, онхоро ва молу холи онхоро он чох фуру кашиду несту нобуд сохт. Баъзе бар онанд, ки Асхоби раъс қавми Солех (а) аст. Ибни Чарири Табарй бошад, онхоро, чуноне ки дар сураи «Буруч» оёти 4-5-ўм гузашт, «Асхоби Ухдуд» донистаанд.

Хулоса, Худованд инҳо ва қавмҳоеро, ки бар худ зулм карда, пайғамбаронро қабул накарданд, барои ибрати дигарон намунавор ҳалоку несту нобуд сохт. Барои маълумоти бештар ба ояти 45-уми сураи «Ҳаҷ» муроҷиъат шавад. Валлоҳу аълам.

Ва куллан зарабна лаҳу-л-амсал. Ва куллан таббарна татбиро. 39.

39. Ва барои хар яке достонхо (-и гузаштагонро) баён кардем (панд нагирифтанд) ва хар якеро якцоя халок кардем.

Дар ин оят Худованд гуфтааст, ки Мо онхоро ғофилгирона ба ҳалокат нарасонидем, балки барои ҳар яке аз онҳо ҳуччату

мисолҳо нишон додем. Чуноне ки ба эродҳои қавми ту посух гуфтем, ба эродҳои онҳо низ посухҳо мегуфтем. Ҳукмҳои илоҳиро барои онҳо равшан сохта, сарнавишт ва достонҳои гузаштагонро барои онҳо бозгӯ ҳам кардем. Аммо, ҳангоме ки ҳеҷ яке аз ин панду насиҳату ҳушдор барои онҳо суд набахшид, онҳоро дарҳаму барҳам зада, зеру забар кардем. Оре! Онҳо муддатҳои дароз муросо ва лутфи Худовандро қадр накарданд. Дар натиҷа мулку диёрашон тамошогоҳи дигарон шуд. Ба таври мисол ояти зер ҳамчу тоблуи зинда ишора ба вайронаҳои ҳавми Лут (а) дошта, Худованд дар он фармудааст, ки...

Ва лақад атав ъала-л-қаряти-л-латũ умтират матара-с савь. А-фа лам якуну яравнаха. Бал кану ла ярчуна нушуро. 40.

40. Ва харойина, кофирон ба дехе гузар мекунанд, ки ба вай борони бад (санг) боронида шуда буд, оё онро намедиданд? Балки барангехтанро умед надоштанд.

Худованд дар ин оят ба вайронахои шахрхои қавми Лут (а) мушрикони хамасри Расулаллох (с)-ро, карда, пайғамбарии ў (с)-ро инкор доштанд, хушдор дода гуфтааст, ки онхо дар сафархояшон ба тарафи диёри Шом (Урдун ва Сурияи мегузаранд. Харобахои шахри Соддумро, замони мо) бузургтарин шахри қавми Лут (а) буд, мебинанд. Ба сабаби саркаши, бадкори ва имон наоварданашон болои онхо борони сангхои нобудкунанда боридааст. Шахру мардуми он, хама бо хам таги сангхо монда барои ибрати дигарон намунавор несту нобуд шудаанд. Оё намебинанд? Чаро аз сарнавишти худ андеша намекунанд, ки мисли онхо нашаванд? Ё онхо аз хашру нашр (бори дигар зинда шудан) мункиранд? Оре! Онхо дар сафархои худ ин сахнахоро диданд, аммо аз сабабе, ки ба барпо шудани киёмату чазо ва подоши он руз бовар надоштанд, чун саёхон онхоро тамошо мекарданду андешае намекарданд, ки чаро ва барои чй инхо бо тарзи маъмулй не, балки дахшатвору фочианок халок шудаанд. Ингуна сифатро шахсоне доранд, ки маргро поёни зиндагй медонанду ба хаёти дубора (баъди марг) бовар надоранд.

Агар бовар ҳам дошта бошанд, чандон эътимоду итминон намекунанд, ки бовариашон дар барномаи зиндагиашон таъсире гузошта тавонад. Бинобар ин, онҳо бо ҳавасҳои дунёи зудгузар машғуланд ва дар бораи маънавиёт чандон намеандешанд.

Ва иза раавка ий яттахизунака илла ҳузуван а-ҳаза-ллази баъасаллоҳу расула.41.

41. Ва чун туро бинанд, ба цуз масхара кардан туро нанигаранд (ва гуянд): «Оё ин ҳамон шахсест, ки Худованд уро (бар мо) пайгамбар фиристодааст?».

Ин када ла юзиллуна ъан алихатина лав ла ан сабарна ъалайха. Ва савфа яъламуна ҳина яравна-л-ъазаба ман азаллу сабила. 42.

42. (Боз мегуфтанд:) «Агар бар онхо (парастиши бутхо) сабр намекардем, харойина, наздик буд, ки моро аз парастиши худоёнамон гумрох кунад». Ва чун азобро бинанд, хоханд донист, ки рохгумкунандатар кист.

Агарчи обруи Расулаллох (с) байни қавми араб торафт зиёд мешуд, лекин буданд шахсоне, ки аз ў (с) руйи мегардониданду суханхои носазо мегуфтанд. Худованд дар ин оятхо зикри онхоро ба миён гузошта гуфтааст, ки онхо чун туро ва рафтори накуи туро мебинанд, дар ивази он, ки имон оранд, туро қабеҳона масхара мекунанд, ришханд мезананду мегуянд, ки оё он касе, ки Худованд пайғамбар карда фиристодааст, ҳамин аст? Ҳоло он ки Расулаллоҳ (с) дар ахлоқу одоб ва дигар рафтори наку то ҳадде байни онҳо шуҳрат пайдо карда буд, ки ў (с)-ро «Амин» мегуфтанд. Боз мегуфтанд, ба ростй, агар мо дар бутпарастии худ сабр намекардему устувор намебудем, қариб буд, ки ин мард моро гумроҳ мекард ва аз парастиши бутҳо моро боз медошт. Ё

мегуфтанд, ки агар мо дар парастиши Худохоямон пойдору устувор набошем, бими он маравад, ки ин мард (Муҳаммад (с)) моро гумроҳ месозад ва иртиботи моро ба онҳо ҳатъ мегардонад.

Худованд дар давоми оят посухи онхоро дода гуфтааст, ки ҳангоме ки онҳо азоби Илоҳиро бинанд, зуд мефаҳманд, ки чӣ касе гумроҳ будааст. Локин дар он вақт фурсат аз дасташон рафтааст, ҳақиқатро фаҳманду донанд ҳам, дигар суде барои онҳо нест.

Баъди баёни кирдори мушрикон дар оятхои зер Худованд пайғамбари Худ Муҳаммад (с)-ро тасаллӣ дода фармудааст, ки...

Араайта маниттахаза илаҳаҳу ҳаваҳу афа анта такуну ъалайҳи вакила. 43.

43. Оё дидй касеро, ки хохиши нафси худро маъбуди худ гирифтааст? Оё ту бар вай зомину нигахбон мешавй?

Мушрикони Макка чун Абуҳаҳлу амсоли Расулаллох (с)-ро намепазируфтанд, боз ўро масхара мекарданд, аз ин сабаб хотири Расулаллох ошуфта мешуд. Холо Худованд барои тасаллии хотири Хабиби Худ (с), дар ин оят руйи суханро ба ў (с) гардонида, гуфтааст, ки оё дидй онхоеро, ки дар баробари даъвати ту даст ба истехзо ва масхараи ту мезананд? Аз имон наовардани онхо барои ту чои таъаччубу тааасуф нест, зеро онхо касоне хастанд, ки хохишоти нафси худро маъбуди худ қарор дода, чунон ба он итоъат мекунанд, ки гуё итоъати Худовандро ба чо меоварда бошанд. Вакто ки онхо ба ин холат гирифторанд, оё ту метавонй онхоро хидоят кунй? Наметавонй, зеро онхо дар оини ту шакку тардид доранд, харчанд далелхо биёрй, онхоро панду насихат кунй хам, суханхои ту дар назари онхо суханхои заъиф ва қоненъкунанда хисоб намешаванд. Онхо пайрави ақли солиму мантики фасех нестанд, маъбуди онхо хавои нафси онхост. Интизор мабош, ки онхо туро пазиро мешаванд.

Ибни Аббос (р) дар бораи ингуна шахсон чунин гуфтааст: «Дар чоҳилият одати мушрикон он буд, ки ҳар чизе, ки ба онҳо маъқул мешуд, мисли санг, дарахт ва ғайра яке аз онҳоро интихоб карда мепарастиданд. Аммо чун ғайри онро беҳтару зеботар медиданд, ўро тарк мекарданду дигарашро мепарастиданд. Масалан, агар чунин шахсон ба сафар мерафтанд, барои таъом пухтан чаҳор сангро ихтиёр карда, аз сетои он барои гузоштани дег ўчоқ месохтанд ва яке аз онҳоро, ки зеботар буд, мувофиқи такозои хавои нафсашон мепарастиданд».

Во ачабо, аз гумрохии мушрикон он давр. Агар инсонро Худованд хидоят накунад, хеч кас, хатто Пайғамбар (с) ҳам, вакили ҳидояти онҳо шуда наметавонад.

Хулоса, кори Расулаллоҳ (с) ин нест, ки вакили ҳидояти шахсоне бошад, ки онҳо ҳавои нафси худро Худо ҳисобидаанд, балки амрҳои Худовандро ба онҳо мерасонаду бас.

Ам таҳсабу анна аксараҳум ясмаъуна ав яъқилун. Ин ҳум илла ка-л-анъами бал ҳум азаллу сабила. 44.

44. Оё пиндорū, ки бештарини онхо мешунаванд ё бо ақл дармеёбанд? Онхо ба чуз монанди чахорпоён, чизи дигаре нестанд, балки онхо рохгумкунандатаранд.

Худованд бо ин оят ба Расули Худ (с) аз ҳоли шахсоне, ки зикрашон дар оятҳои ҳаблӣ гузашт, хабар додааст, ки оё мепиндорӣ, ки онҳо гӯши шунаво доранду суханҳои туро мешунаванд ё аҳлашон пурра асту онҳо суханҳои туро мефаҳманд? На! Балки онҳо мисли чаҳорпоянд, ҳаҳҳро намешунаванд, амал намекунанд, балки аз он ҳам бадтару гумроҳтаранд. Зеро аз ҳайвон ба ҷуз наъра задан ё лагад кӯбидан ё корҳои ғайри мантиҳиро анҷом додан чизи дигареро чашмдоштан мумкин нест.

Муфассирон гуфтаанд, ки чаҳорпоён Парвардигори худро мешиносанд, барои Ў тасбеҳ мегӯянд, ба сӯйи чарогоҳи худ роҳ мераванд, соҳиби худро итоъат мекунанд, ром мешаванд, он чӣ, ки ба судашон бошад, амал мекунанд, аз чизҳои хатарноку зиёнбор мепарҳезанд, зиддият нишон намедиҳанд. Наъузу биллоҳ аз шахсоне, ки аз рӯйи таъасуб саркашӣ мекунанд, бар муҳобили дини ҳаҳ бармехезанд.

Барои маълумоти бештар ба ояти 26-уми сураи «Сод» ва ба ояти 139-уми сураи «Нисо», ба ояти 71-уми сураи «Муъминун»; ба ояти 40-уми сураи «Нозиъот» мурочиъат шавад. Дар сураи «Аъроф» ояти 172-юм низ ин мазмун гузаштааст.

Дар оятҳои зер Худованд эътибори Пайғамбари Худ (c)-ро ба аҷоиботҳои ҳастӣ ҷалб намудааст.

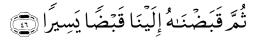
أَلَمْ تَرَ إِلَىٰ رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ ٱلظِّلَّ وَلَوْ شَآءَ لَجَعَلَهُ مَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا ٱلشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلاً

Алам тара ила Раббика кайфа мадда-з-зилла ва лав шаа лачаъалаху сакинан сумма чаъална-ш-шамса ъалайхи далила. 45.

45. Оё надидй, ки Парвардигори ту чй гуна сояро дароз мекунад? Агар мехост, онро дар як чой оромида мегардонид, сипас, Офтобро бар вай далелу рохнамо гардонидем.

Иртиботан ин оят бо оятхои гузашта, ки дар бораи мушрикон гуфтугуҳои фаровоне буд, ошкор аст. Зеро дар ин оят низ сухан аз неъматхои Илохи ба миён омада ва андешае дар онхо Худошиносии инсонро ба холиқи худ зиёдтар мегардонад. Холо дар ин оят ва оятхои зер сухан аз неъмат будани соя, баракатхои шаб, хоб, истирохат, рушноии руз, вазиши бодхо, нузули борон, зинда шудани заминхои мурда ва сероб шудани онхо ва чахорпоёну инсонхо сухан рафта, дар нахустини онхо Худованд гуфтааст, ки эй мухотаб, ай инсони окил, оё ачоиботи санъату қудрати Парвардигоратро надидй, чигуна Парвардигори ту сояро густурда (пахн) кардааст? Боз, онхоро якнавохт бокй намемонаду дар харакат дароварда, аз чое ба чое накли макон мекунад! Агар Худованд мехосту бо таври хамешагй сояро қарор медод, хама маншаи фоидахои инсонхо ва наботот ва ғайра аз даст мерафт. Аммо Худованди мехрубон барои он, ки соя аз чое ба чое равад, харакати зохирии Офтобро сабаби он қарор дод. Чун Офтоб тулуъ мекунад, сояи хама чиз ба тарафи мағриб тул мекашад. Чун Офтоб баланд мешавад, инсонхо ё дигар махлукот дар сояхо истирохат мекунанд. Агар соя ё шаб намебуд, якнавохт рузу Офтоби сузон идома медошт, маълум аст, ки инсону зироъатхо зери таъсири харорати Офтоб карор мегирифтанду месухтанду аз байн мерафтанд. Агар офтоб намебуд, инсон харгиз тасаввур намекард, ки дар фасли гармо соя гуфтани чизи рохатбахш аст.

Хулоса, вучуди ин неъмат (соя) аз баракати нур аст. Агар нур намебуд, торикиро шинохта намешуд. Ояти зер ин муқаддимаро идома медиҳад.

Сумма қабазнаху илайна қабза-й ясиро. 46.

46. Сипас, сояро ба суйи Хеш бо фаро гирифтани осон андакандак фаро гирифтем.

Тақрибан маънои ояти мазкур дар эзоҳи ояти қаблй гузашт. Ҳама медонем, ки ҳангоми тулуъи Хуршед на якбора, балки тадричан сояҳо кутоҳ ва то ними руз, дар баъзе манотиқ, ки Офтоб болои он мегузарад, ҳатто соя билкул нест мешавад. Дар дигар манотиқ бошад, соя ба ҳадди ақал мерасад. Масалан, дар диёри мо сояи ними руз, ки онро сояи аслй мегуянд, дар моҳи саратон барои чизи баландиаш 1 метра тақрибан ним қадам (25-30 см) аст. Чун аз ними руз Офтоб ба тарафи ғуруб майл мекунад, сояҳои набуда пайдо ва будагиҳо ба тарафи машриқ тул мекашанд. Бо ҳамин тартиб то фуру рафтани Офтоб тулкашии онҳо идома меёбад. Ин ҳама ҳикмати Парвардигор аст, ки барои манфиъати махлуқот дар ҳама соҳа бо тадрич амалй мешавад. Агар гузариш аз нур ба зулмат ё билакс ногаҳонй мешуд, барои ҳама мавчудот зиёновар буд.

Хулоса, инсон дар зиндагии худ ба тобиши нур ва ба соя ниёз дорад. Агар руйи Замин якнавохт нур мешуд, ҳама чиз месухт. Агар соя (торикӣ) доимӣ мебуд, ҳамаро хунуки фаро гирифта мавчудоти зинда аз байн мерафтанд.

Барои маълумоти бештар ба оятҳои 71-72-73-юми сураи «Қасас» мурочиъат шавад.

Дар ояти баъдӣ дигар неъмати Аллоҳтаъоло, ки шаб барои истироҳату дигар корҳои махсус аст, баён мешавад.

Ва Ҳува-л-лазій цаъала лакуму-л-лайла либаса-в ва-ннавма субата-в ва цаъала-н-наҳара нушуро. 47.

47. Ва \overline{y} ст Он (Худое), ки шабро барои шумо п \overline{y} шиш ва хобро рохат сохт ва р \overline{y} зро вакти бархостан сохт.

Дар ин оят Худованд ба се неъмати Худ ишора карда фармудааст, ки \overline{y} (Худованди шумо) Зотест, ки шабро ҳамчу парда либоси п \overline{y} шандаи айбу нуқсонҳо ва хоби шабро мояи роҳати шумо ҳарор дод. Дар ҳаҳиҳат барои таътили фаъолияти ҷисми инсон хоб як чизи зарурист, зеро ҳангоми хоб ҳамаи узвҳои ҷисми инсон

тарзи фаъолияти худро тағйир дода, бо барномаи махсус, на чун дар бедорй, балки оромтар фаъолият мекунанд. Хучайраҳои ҳамаи узвҳо ғизоҳои ҳангоми фаъолият дар бедории чисм сарфкардаи худро барқарор мекунанд. Бо тадрич, хастагиҳо дур гашта, рӯҳ ва чисми инсон тавони тоза, нишоти нав, ҳавсалаи нав пайдо мекунанд. Ҳамин тавр, ҳар субҳгоҳон чисми инсон боз барои фаъолият тайёр мегардад. Севумин неъмате, ки дар ин оят зикр шудааст, рӯшноии рӯз аст. Вақто ки инсон аз хоби худ мехезад, барои шуғли ӯ рӯшной лозим аст. Худованд рӯзро равшан гардонид, то инсон корҳои худро ба анчом расонида тавонад.

Хулоса рўзи равшанро Худованд мояи ҳаракат ва гузаронидани ҳаёти инсон ҳарор дод.

Ва Ҳува-л-лазій арсала-р-рийāҳ̀а бушрам байна ядай раҳ̀матиҳ. Ва ан̂зална мина-с-сама̀и ма̀ан̂ таҳу̀ро́. 48.

48. Ва \bar{y} ст Он (Зоте) ки пешопеши рахмати Хеш бодхоро муждадиханда фиристод ва аз Осмон оби покро фуруд овардем,

Ли нуҳ̀йия биҳѝ балдата-м-майта-в-ва нусқияҳу҅ мим ма халақна анъама-в ва анасийя кассиро. 49.

49. то бо он шахри мурдаро зинда созем ва чахорпоёнро ва мардуми бисёреро, ки Мо офаридаем, онро бинушонему сероб созем.

Ай мардум, Парвардигори шумо Зотест, ки бо қудрати бе интиҳои Худ пешопеши раҳматаш (борон) шамолҳоро фиристод. Оре! Мардуме, ки аз истеъмоли оби чорӣ маҳруманд, дар саҳро зиндагонӣ мекунанд, бо вазидани чунин шамолҳо бисёр хурсанд мешаванд ва умед мекунанд, ки борон меояду онҳоро сероб месозад. Агар шамолҳо намебуд, обҳои бухоршудаи болои уҳёнусу дарёҳо ҳама болои ҳам чамъ мешуданду борони худро ҳамон чо бармегардонданд. Ин раҳмати Худорванд аст, ки ба шамолҳо амр мекунад обҳои бухоршудаи ба абр табдилшударо аз маконе ба

маконе мебараду меборанд ва фоидаи онхо умуми шуда боғу роғ, мардуму чахорпоёну зироъатҳо аз он оби пок (борон) истифода мекунанд. Агар шамолро Худованд халқ намекард ва ба онҳо амр намекард, ҳаргиз қатраи борон бар сарзаминҳои хушк намеборид ва гиёҳе ҳам намеруид. Дигар ин ки об худ поку поккунандааст. Бо истифодаи об ҳаргуна чирк ва ифлосиҳо дур андохта мешаванд.

Бо оби борон сахро ва даштхои ташналабу пажмурда бо руёнидани растанихо аз нав хурраму сарсабз мегарданд. Дар киштзорхо ва боғхо хосили барои инсон ва дигар мавчудоти зинда лозими руёнида мешавад.

Инчунин Худованд обро ҳамчун манбаъи асосии зиндагии инсон ва дигар мавчудоти зинда халқ карда аст.

Хулоса, яке аз манбахои аслии ҳаёт об аст, ба ҳадри обу борон мардуме мерасанд ва маънои ин оятҳоро шахсоне дурустар фаҳм мекунанд, ки аз каронаҳои дарёву уҳёнусҳо ва чашмасорон дур, дар саҳро, таги чодиру хаймаҳо зиндагонӣ мекунанд. Валлоҳу аълам.

Ва лақад саррафнаху байнахум ли яззаккару фа аба аксару-н-наси илла куфуро. 50.

50. Ва харойина, (Мо) панд (Куръон)-ро дар миёни онхо, то ин ки пандпазир шаванд, гуногун баён кардем. Пас, бештарини мардум ба чуз носипосй чизеро қабул накарданд.

Дар ояти мазкур чонишини «он» истифода шудааст. Муфассирон дар шарҳи мансубияти ин чонишин ихтилофи назар доранд. Баъзе гуфтанд, ки ин чонишин ба абру боду борон ва дигар нишонаҳои қудрати Худованд ишора мекунад. Баъзе гуфтаанд, ки ин чонишин ба Қуръон ишора мекунад. Бинобар фикри соҳиби «Сафватуттафосир» қавли охир саҳеҳтар ба назар мерасад.

Яъне Худованд дар ояти мазкур хабар додааст, ки дар ин Куръон барои инсонҳо мисолҳои бисёре, панду андарзҳои гуногун ва далелҳо овардем, то онҳо ақл ва хиради худро кор фармоянду андеша кунанд. Ин ҳама мавҷудоти аҷоиб ва гуногуни олами ҳастӣ чӣ гуна пайдо шуд? Ин неъматҳои бешумор: ҳаёт, об, ғизо, гармӣ, рушной, хоб, фарзанд ва ғайраро кӣ ато мекунад? Инсонро бо ин ҳама узвҳо ва хислатҳо кӣ офарид? Андеша дар ин бора инсони оқилро танҳо ба як хулоса меорад. Олами ҳастӣ Офаридгори якка ва ягона дорад. Он Аллоҳ аст. Худованди меҳрубон аз лутфу карами бепоёни Худ барои инсонҳо неъматҳои гуногун ва

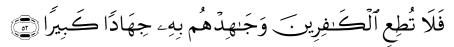
фаровонро ато кард. Аммо бештари мардум ба ин неъматҳои Худованд носипосӣ ва ношукрӣ мекунанд. Ояти зер зиёдати масъулияти Пайғамбар (с)-ро баён мекунад:

Ва лав шиьнā ла баъаснā фи кулли қарятин-н-назиро. 51.

51. Ва агар мехостем, ба хар деха тарсонандае мефиристодем.

Худованд дар ин оят ба мақоми бузурги Расули Худ –, Муҳаммад (с), ишора карда гуфтааст, ки чуноне ки боронро байни мардум тақсим кардем, агар мехостем метавонистем мисли ту дар ҳар шаҳру деҳот расулони Худро бифиристем. Вале чунин накардем, балки масулияту ҳидояти ҷаҳониёнро бар души як ҳушёрдиҳандае, ки он ҳам бошад ту (с) ҳастӣ, гузоштем. Ҳоло чун борони раҳмат барои ҳама ҷаҳониён ту (с) Расули Мо ҳастӣ, шоистагии онро дорӣ ва метавонӣ бори ҳамаи расулонро бар души худ гирӣ!

Маълум мешавад, ки Худованд парокандагии умматҳо ва миллатҳоро салоҳ надид, барои ваҳдат (муттаҳидӣ) ҳама мардумро атрофи як пайғамбар мутамарказ гардонид.

Фа лā тутиъи-л-кāфирына вачāҳидҳум биҳы ҷиҳāдан кабыро.52.

52. Пас, кофиронро фармон мабар ва бо хукми Худо бо онхо бо набарди акбар (бузург) набард кун.

Холо чиходе, ки дар ин оят зикр шудааст чиходи мусаллахона нест, балки чиходи фикрй, фархангй ва таблигист, зеро ягон ояте, ки дастури чиходи мусаллахонаро дошта бошад, дар Макка нозил нашудааст. Худованд дар ин оят барномаи асосии Пайгамбар (с)-ро баён намуда ба ў (с) фармудааст, ки дар суханхои худ чиддан кўшиш куну пойдор бош ва хеч вакт кофиронро итоъат макун ва хеч гох ба пешниходхои онхо созиш макун ва хукми Худо (Қуръон)-ро бар онхо бихону бирасон ва бо василаи он ба онхо чунон чиходи бузург кун, ки дар он хеч сустие дида нашавад! Маълум мешавад, ки хуччатхову оятхои Қуръон ва мавъизаву насихатхои он бузургтарин василаи чиход алайхи мухолифон аст. Дар хакикат дар замони Пайгамбар (с) зўру зар набуд, шахсоне, ки имон оварданд, асосан аз Қуръону оятхои он таъсир бардошта, имон

оварданд. Хатто имон наовардагихо чун Ахнас бини Шурайқ, Абусуфён, Абучахл хам, дар торикихо шабона аз хамдигар пинхонй омада аз паси девор ё дуртар тиловати Қуръонро гуш мебардоштанд. Чун таъсир ба хонахои медоданду бармегаштанд, бо ҳам вомехурданду хамдигарро мекарданд ва ваъда медоданд, ки акнун сир пинхон монад мо хабардор нашаванд, дигар ин корро такрор намекунем. Хамин ки шаб мешуд, боз хилофи ваъдаи худ пинхонй барои шунидани Қуръон меомаданду боз кори дишаба ба онхо рух медод. Ин ривоятхо таърихан маълуму машхуранд. Дар давлатхои дурдаст (аз Макка) мисли Индонезия, Малайзия ва ғайра, ки холо Ислом арзи вучуд дорад, бо шунидани хамин Куръон ва даъват Ислом пайдо шудааст. Дар оятхои зер муъчизахои ачоибе, ки бар қудрати беинтихои Парвардигор далолат мекунад, баён мешаванд:

- Ва Ҳува-л-лази марача-л-баҳрайни ҳаҳҳа ъаҳбун фуроту-в ва ҳаҳа милҳун учаҷу-в ва чаъала байнаҳума барҳаҳа-в ва ҳиҷра-м маҳҷуро. 53.
- 53. Ва \bar{y} ст Он (Худое), ки ду дарёро даромехт: ин яке оби ширини дофеъи ташнагист ва они дигар ш \bar{y} ру бадмаза ва миёни хар ду хичоб ва бандари махкаме сохт.

Худованд дар ин оят аз муъчиза - ҳодисаи ғайри оддие, ки ба беинтиҳоии қудрати Аллоҳ таъоло далолат мекунад, хабар додааст. Уст, ки ду баҳрро дар канори ҳам (бо ҳам пайваст) ҳарор дод, оби яке аз онҳо шуру талҳ, они дигар ширину нушидани он гуворост. Байни ин ду об сарҳаде аз пардаи ҳеле нозук ва бо чашм дида нашаванда ҳарор дод. Ин ду намуди об ҳарчанд паҳлуи ҳаманд, вале омеҳта намешаванд.

Аз тачриба ва мушоҳидаҳои ҳамарӯзӣ маълум аст, ки агар оби шӯр ва оби ширин ба як зарф рехта шаванд, ин ду об бо ҳам омехта мешаванд. Масалан, каме оби баҳр, ки шӯру талх аст ва каме оби дарё, ки ширин аст, ба як зарф рехта шаванд, ин ду об бо ҳам омехта мешаванд, маззаи оби ширин дигар мегардад ва ҳеч гоҳ сарҳаде байни онҳо пайдо намешавад.

Аммо Худованд дар ояти мазкур хабар додааст, ки ҳаст баҳре, ки дар зоҳир ба инсон чун як баҳри об менамояд, дар асл

он ду бахр аст. Яке бахри оби шуру талх ва дигаре бахри оби ширин, онхо канори хаманд, вале яке бо дигаре омехта намешавад, зеро Худованд бо қудрати бехамтои Худ байни онхо пардаи нозуки диданашаванда қарор додааст. Ин аст барои инсони оқил ва андешаманд ходисаи ғайриоддй — муъчизаи илоҳй, ки ба мавчудияти Аллоҳи яккаву ягонаву қодиру тавоно ва ҳақ будани Қуръон — каломи Аллоҳ далолат мекунад.

Баъд аз 1400 соли нозилшавии ин оят дар охири асри XX мавчуд будани ин гуна баҳр, ки дорои оби шӯру ширини бо ҳам омехтанашавандааст аз тарафи олими франсавӣ муҳаққиқи машҳури океан ва баҳрҳо Жак Ив Кусто кашф шуд ва ба оламиён маълум гашт. Мутахассисон аз ин ҳодисаи ғайриоддӣ, ки аввалин бор маълум гашт, ҳайрат зада шуданд. Вақто Жак Ив Кусто фаҳмид, ки аз мавчуд будани ин гуна баҳр китоби Қуръон 1400 сол ҳабл хабар додааст, имон оварда, мусалмон шуд ва машҳуртар гашт. Барои маълумоти бештар ба оятҳои 19–20-уми сураи «ар-Раҳмон» мурочиъат шавад. Ояти зер дигар ачоиботи санъати Парвардигорро, ки он ҳам аз об пайдо мешавад, зикр мекунад.

Ва Ҳува-л-лазі халақа мина-л-маัи башаран фа ҷаъалаҳу насаба-в ва сиҳро. Ва кана Раббука қадіро. 54.

54. Ва Уст Он (Худое), ки одамиро аз об (нутфа) офарид, пас, онро хешованди насаби ва сабаби (чун домод падархонум модархонум ва хонуми писар) сохт ва Парвардигори ту тавоно аст.

Дар ояти мазкур сухан аз офариниши инсон ба миён омада, Худованд фармудааст, ки \overline{y} (Худованд) Зотест, ки аз об (яъне оби нутфа) бо беҳтарин ва бо аҷоибтарин сурат инсонро, ки шунавандаву бинандааст (ду ҷинс – зану мард) офарид, то ин ки бо ҳамдигар ҳешованд шаванд.

Хешовандй ба ду тақсим аст: насабй ва сабабй. Хешовандии насабй низ ба ду тақсим аст хешованди аслй ва фаръй. Аслй мисли падар, модар ва акаҳо ва хоҳарҳои онҳо. Хешовандони насабй фарзандон ва набераҳо ва ғайра. Хешовандии сабабй хешовандие аст, ки ба сабаби издивоҷи зану мард ба вуҷуд меояд,

мисли падари шавҳар ва модари шавҳар, падари завҷа, модари завҷа, хоҳарии зан, хоҳари шавҳар ва ғайра.

Ба сабаби ин хешовандихои насабй ва сабабй байни инсонхо, байни ду оила, ду авлод мухаббат, унс, муттахидй ва рафтуомад пайдо мешавад.

Ба унвони таъкид, бар мисолҳои гузашта, дар поёни ояти мазкур Худованд фармудааст, ки ҳамвора Парвардигори ту қодир буд ва ҳаст, аз он ҷумла ба офариниши инсон аз об (нутфа) тақсими вай бо ду ҷинс. Локин аксари инсон холиқи худро намешиносад. Барои маълумоти бештар ба китобҳои фиқҳ муроҷиъат шавад.

Ва яъбудуна мин дуниллахи ма ла янфаъухум ва ла язуррухум. Ва кана-л-кафиру ъала Раббихи Захиро. 55. 55. Ва ба гайри Худои якто чизеро мепарастанд, ки ба онхо на нафъ дихад ва на ба онхо зарар расонад. Ва кофир хамеша пуштибони мухолифони Парвардигори хеш аст.

Кофирон (мисли Абуҳаҳл ва амсоли он) ба хубй медонанд, ки ягона Худованд қодир аст, ки инсонро биёфарад. Аммо онҳо чизҳоеро мепарастанд, ки агар онҳоро парастанд на фоидае аз онҳо ё (агар онҳоро напарастанд) на зиёне аз онҳо барояшон намерасад. Зеро онҳо як санг ё чуби бе ҷон буда, на ҳис доранд, на биной ва на шунавой ва на ақл! Шахси кофир бояд донад, ки бо бутпарастии худ, доимо шайтонро ёрй мерасонад.

Хулоса, касе, ки бар зидди дини Ислом кор мебарад, ў кофир аст. Чун Парвардигорро нофармоні мекунад, ў шайтонро пайраві карда ёрирасони ў шудааст.

Ва мã арсалнака илла мубашшира-в ва назиро. 56. 56. Ва нафиристодем туро, магар башоратдиханда ва бимдиханда.

Худованд дар ин оят Расули Худ (с)-ро тасаллӣ дода, фармудааст, ки аз ин ки кофирон туро намефаҳманд, андӯҳгин мабош. Мо туро фаҳат барои ба муъминон аз Ҷаннати пурнозу неъмат башоратдиҳанда ва барои ба кофирон (чун Абӯҷаҳлу

Ахнасу Абўлаҳаб ва амсоли онҳо) аз Чаҳаннам бимдиҳанда фиристодем. Худованд ба се фармоне, ки дар оятҳои зер омадаанд, таваччуҳи набии Худро дар хостааст:

Қул мã ас-алукум ъалайҳи мин аҷрин иллā ман ша́а ай яттахиза илā Раббиҳѝ сабѝлā. 57.

57. (Ба онҳо) бигу: «Дар таблиги Қуръон аз шумо ҳеҷ музде наметалабам, магар ин ки ҳар кас, ки хоҳад, ба суйи Парвардигори худ роҳ гирад».

Лутфу муҳаббате, ки Расулаллоҳ (с) нисбати пайравони худ дошт, дар ин оят равшан шуда, Худованд ба ӯ (с) фармудааст, ки ба онҳо бигӯ, ки таблиғи Қуръон ва ба шумо расонидани дини Худо аз ҷониби ман барои ризои Аллоҳ ройгон аст. Дар ивази он аз шумо ҳеҷ музде талаб надорам. Подошу аҷри ман танҳо ҳамин аст, ки мардум ба сӯйи Худованд роҳ пеш гиранду ҳидоят шаванд. Ин барои ман кифоя аст. Қабули даъват ҳам ихтиёрист, на бо зарби зӯр. Агар шумо ба таблиғи ман ҳидоят шаведу молҳои худро дар роҳҳои хайр барои ризоии Аллоҳ ба масраф расонед, ин бурди шумост. Барои ман ҳам нафъи далолатам мерасад, зеро ҳар касе раҳнамои кори хайре бошад, ӯ низ роҳрави он роҳ ҳисоб мешавад.

Хулоса, касоне, ки хоҳанд ба сӯйи Аллоҳ роҳ пеш гиранд, бояд имон оранд, ибодат кунанд ва бояд монеи ҳидояти дигарон нашаванд. Дар ояти зер такягоҳи аслӣ ва асосӣ баён мешавад.

Ва таваккал ъала-л-Ҳаййи-л-лазій ла ямуту ва саббиҳ биҳамдиҳ. Ва кафа биҳи би зунуби ъибадиҳи Хабиро. 58.

58. Ва таваккул кун бар он Зоти зинда, ки харгиз намирад ва хамрохи ситоиш \bar{y} ро ба пок \bar{u} ёд кун ва ба гунохони бандагони хеш огохии Вай бас аст.

Худованд барои Расули Худ (с) ва туфайлашон таваккалу такягохи аслй ва асосиро барои бандагони Худ иршод намуда дар огоз ба Расули Худ (с) хитоб намуда гуфтааст, ки ту дар ҳама корҳои худ ба Зоте, ки зиндаву поянда асту ҳаргиз фано намешавад, таваккалу такя кун. Дар чунин сурат дигар на ниёзе ба ачру музду подоши онҳо дорй ва на ваҳшате аз зарару зиёни онҳо. Акнун, ки кор чунин аст, тасбеҳу ҳамди Ӯро ба чой ор. Ӯро аз айбу нуҳсон поку покиза шумор. Дар баробари ҳама камолоте, ки барои ту пайдо мешавад, Ӯро ситоиш кун. Аз одати душманони худ нигарон набош. Барои ту ҳамин басаст, ки Худованд аз гуноҳҳони бандагони Худ огоҳ аст, рузи ҳиёмат ба ҳисоби ҳамаи онҳо мерасад. Зеро ҳеч чиз бар Аллоҳ таъоло пинҳон нахоҳад монд. Дар ҳадиси шариф омадааст, ки Расулаллоҳ (с) тасбеҳро чунин мегуфтанд: «Бор Худоё! Эй Парвардигори мо! Покй ва ситоиш барои туст».

Барои маълумоти бештар ба оятҳои 109, 127, 145, 180-уми сураи «Шуъаро» ва ба оятҳои 29, 51-уми сураи «Ҳуд» ва ба ояти 72-юми сураи «Юнус» ва ба ояти 47-уми сураи «Сабо» ва ба ояти 23-юми сураи «Шӯро» муроҷиъат шавад. Дар ояти зер баъзе сифатҳои Худованд, ки банда бояд ба Ӯ таваккал кунад, баён шудааст:

Ал-лазій халақа-с-самавати ва-л-арза ва ма байнахума фі ситтати аййамин суммастава ъала-л-Ъарш. Ар-Раҳману фас-ал биҳй хабиро. 59.

59. Он, ки осмонхо ва Замин ва он ч \bar{u} дар ми \bar{e} ни онхост, дар шаш р \bar{y} з би \bar{e} фарид, сипас, бар Арш истиво \bar{e} фт. (\bar{y} ст) Бахшоянда, пас, аз холи Вай шахси доноеро бипурс!

Яке аз сифатҳои Парвардигор, ки Офаридгори аст, дар ин оят баён шуда, Худованд фармудааст, ки Аллоҳ Зотест, ки осмонҳо ва Замин ва ҳар мавҷудоте, ки дар онҳо ва байни онҳо (Офтобу, Моҳтобу ситорагон ва ғайра) вуҷуд доранд, дар муддати шаш рӯз биёфарид. Баъд бар Арш бе ташбеҳу билокайф ва лоиҳ ба Зоти худ истиво ёфту дар дигар рӯзҳо ба тадбири олам пардохт. Дар давоми оят Худованд изофа кардааст, ки Ӯ Худои Раҳмон аст, тамоми мавҷудот хоҳ мутеъ бошанд, хоҳи осӣ, хоҳ муъмин бошанду хоҳ кофир, аз хони неъмати бедареғаш баҳра мебаранд.

Дар бораи ҳақиқати ин ашё аз шахсе савол кунед, ки ӯ аз раҳмати Парвардигор ба хубӣ бархурдору огоҳ бошад, дар чунин сурат тобеъи ӯ шавед ва ба ӯ иқтидо кунед! Маълум аст, ки аз Муҳаммад (с), ки бандаи Худост, ба Зоти Худованд огоҳтару донотар касе нест. Зеро ӯ (с) аз ҳаво ва хоҳиши нафси худ сухан намегӯяд. Ҳар чӣ ки гӯяд, ваҳйи Илоҳист. Ҳар сухане гӯяд ҳаққаст ва ҳар хабареро диҳад, рост аст, ӯ (с) пешвои боҳикмат аст, дар ҳар коре, ки низоъ шавад, мувофиқи ҳақ ҳукм мекунад, ҳукм кардаи ӯ ҳақ аст, агар рад кунад, рад аст, агар мардум дар коре низоъ кунанд, бар онҳо воҷиб аст, ки ба сӯйи Китоби Худо ва Расули Худо (с) муроҷиъат кунанд. Пас, аз ҳукми онҳо, итоъат воҷиб аст. Барои маълумоти бештар ба ояти 74-уми сураи «Аъроф» муроҷиъат шавад. Дар ояти зер кори мушрикон, ки ғайри Худоро саҷда мекунанд, мавриди накӯҳиш қарор гирифтааст.

Ва иза қыла лаҳумусҷуду ли-р Раҳмани қолу ва ма-р-Раҳману анасҷуду ли ма таьмуруна ва задаҳум нуфуро.60.

60. Ва чун ба кофирон гуфта шавад: «Рахмонро сачда кунед!», гуянд: «Рахмон кист? Оё хар чизеро, ки ту ба мо мефармой, сачда кунем?». Ва ин сухан дар хакки онхо нафрат ва рамиданро афзуд.

Ояти мазкур, яке аз оятҳои саҷда аст. Ҳар касе ин оятро тиловат кунад, бар тиловаткунандаву шунаванда бо шартҳои намоз як саҷда воҷиб мешавад. Зимни ояти мазкур Худованд амали мушриконеро, ки ба ғайр аз Худо назди бутҳо таъзим мекунанд, ё онҳоро саҷда мекунанд, инкор намуда хабар додааст, ки мушрикон шахсонеанд, ки чун ба онҳо гуфта шавад, ки шумо барои Зоте, ки яке аз номҳои Ў Раҳмон асту дар дунё бахшандаи неъматҳост, саҷда кунед, чун онҳо ин сифати Худовандро шуниданд, нисбат ба он изҳори ношиносӣ карда, онро инкор мекунанду дар посух мегӯяд, ки Раҳмон чист? Оё мо барои Раҳмоне саҷда кунем, ки ту моро амр мекунӣ? На! Мо дигар раҳмонро саҷда мекунем.

Дар ивази он чӣ, ки шуниданд, ба ҷои он, ки ба имону Ислом наздик шаванд, баракс мераманду аз роҳи ҳидоят дуртар

мешаванд. Сабаби нузули ин оятро баъзе аз муфассирон дар шаъни мушрикони Макка донистаанд. Зеро онҳо Мусайламаи каззобро, ки худро пайғамбар эълон карда Раҳмон ном гузошта буд, дар назар дошта мегуфтанд, ки мо ҷуз Раҳмон дигар раҳмонро намешиносем. Валлоҳу аълам.

Ояти зер ба беодобии кофироне, ки сифаташон дар ояти қабли гузашт, раддияест.

Табарака-л лази цаъала фи-с-сама́и буруٰца-в ва цаъала фиҳа сироٰца-в ва қамара-м муниро́. 61.

61. Бузург аст Он (Худо)-е, ки дар Осмон бурцхоро биёфарид ва дар онхо чарог (Хуршед) ва Мохи тобонро падид овард.

Агарчи мушрикон бо мазоқ мегуфтанд, ки Раҳмон кисту чист, мо ўро намешиносем, локин Худованд дар ин оят чиддан ба онҳо посух гуфтааст, ки пурбаракот ва боазамат аст он Худое, ки дар осмон бурчҳо ва дар он бурчҳо чароғи равшан (Офтоб)-ро ва Моҳи тобонро офарид. Оё бо чунин нишонаҳои равшан Ўро намешиносанду боз мегўед, ки Раҳмон чист? Агар Худованд ситорагону Хуршед ва бурчҳоро намеофарид ва Хуршедро чароғи равшанидиҳанда ва Моҳро тобон намеофарид, оё раҳмони сохтаи шумо метавонист онҳоро офарад. Агар холиқи инҳо Зоти бобаракату боазамат набошад, пас кист бобаракоту боазамат?

Хулоса, ояти мазкур барои мушрикон ояти тахдиду дилкубандааст. Мурод аз калимаи «буруч» дар ин чо дувоздах бурчи осмон аст, ки дар тули сол Хуршед онхоро бо низоме, ки аз тарафи Худованд муъайян карда шудааст, давр мезанад ва ба фаслҳои чаҳоргонаи сол мувофиқ меояд. Номи бурчҳо: Ҳамал, Савр, Чавзо, Саратон, Асад, Сунбула, Мизон, Ақраб, Қавс, Чаддӣ, Далв, Ҳут аст ва номи моҳҳои шамсӣ низ аз ҳамин исмҳо интихоб карда шудаанд. Барои маълумоти бештар ба оятҳои 5–6-уми сураи «Юнус (а)» ва ба ояти 1-уми сураи «Буруч» мурочиъат шавад.

Ва Ҳува-л-лазі цаъала-л-лайла ва-н-наҳара хилфата-ллиман арода ай яззаккара ав арода шукуро. 62.

62. Ва \overline{y} ст Он (Худо)-е, ки барои касе, ки панд гирифтан ё шукргузор \overline{u} кардан хоҳад, шаб ва $p\overline{y}$ зро цойнишин ва аз пайи якдигар қарор дод.

Далелҳо барои шинохти Парвардигор дар ин оят идома дошта, Худованд фармудааст, ки Ў (Худованд) Зотест, ки шабро бо торикии худ ва рузро бо рушноияш чунон чойнишини ҳамдигар қарор дод, ки яке аз онҳо дар пай дигаре меояд, сипас мераваду они дигар меояд. Аз ин тартиб касе хоҳад метавонад панд гирад ва фаҳмад, ки онҳо тартибдиҳандае доранд ва касоне, ки хоҳиши шукргузорӣ доранд, метавонанд шукргузор бошанд. Зеро дар офариниши шаб ва руз лутфу меҳрубонии Парвардигор бисёр бепоён аст. Албатта, аз ин гуна далел ва оятҳо касоне ибрат мегиранд ва барои ин неъматҳо касоне шукргузорӣ мекунанд, ки онҳо сифати бандагони Худои Раҳмонро доранд. Дигар сифати бандагони Худое, ки сифати Ў Раҳмон аст, ояти зер баён кардааст.

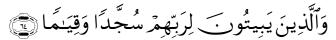
Ва ъибаду-р-Раҳ҅мани-л-лазічна ямшуна ъала-л-арзи ҳавна-в ва иза хо̀табаҳуму-л-ҷаҳилу̀на қо̀лу̀ салама. 63.

63. Ва бандагони (Худои) Рахмон ононанд, ки бар Замин бо охистаги ва фурутани рох мераванд ва чун нодонхо ба онхо сухане гуянд, ба нарми «Салом бар шумо» гуянд.

Шахсоне, ки мехоҳанд бандаи Раҳмон (Аллоҳ) бошанд, бояд дорои чандин сифатҳо бошанд. Ҳоло дар ин оят ва то охири сура сифатҳои бандагони Раҳмон (Худо) баён шудааст. Дар оғоз Худованд яке аз чунин сифатҳоро баён карда фармудааст, ки шахсоне, ки дар онҳо сифати бандаи раҳмонй дида мешавад, касонеанд, ки чун руйи замин роҳ мераванд, дар онҳо такаббур, манманй, ваҳшату даҳшат, сохтакориҳо дида намешавад. Албатта, набояд мисли шахси бемор сохтакорона роҳ рафт. Барои пурра сохтани ин чузъи оят ба ояти 37-уми сураи «Исро» мурочиъат шавад. Дигар сифати шахсоне, ки маҳбуби Раҳмон (Худованд)-анд, ин аст, ки агар ягон чоҳилу нодону аҳмаҳ барои озор додани онҳо бо чаҳлу чидол ва бо суханҳои зишт онҳоро мавриди хитоб қарор диҳад, бо онҳо мисли онҳо муҳобила намекунанд, балки сабру бардошт мекунанд, ба онҳо баробар намешаванд, сухани ҳакимонае мегуянд, ки бори дигар мавриди изои онҳо қарор

нагиранд, яъне суханро ба дарозо накашида, ба онҳо мегӯянд, ки саломат бошед! Зеро шахсоне, ки чоҳиланд, доимо мехоҳанд шахсони маҳбуби Худоро озор расонанд, танқид кунанд ва обрӯи онҳоро резонанд. Ин гуна чоҳилон дар ҳар давру замон мавчуданд. Аммо таърих бо изни Худованд ҳақиқатро ошкор мекунад ва дӯстони Худоро бо чеҳраи сафед ва чоҳилону золимонро бо чеҳраи сиёҳ ошкор мекунад.

Сифати дуюми шахсоне, ки сазовори номи бандагони Раҳмон шудаанд, дар ояти зер баён мешавад.

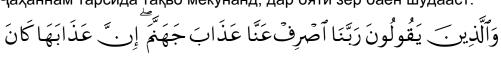

Ва-л-лазина ябитуна ли Раббихим суччада-в ва кийама.64.

64. Ва ононе ки барои Парвардигори худ сачдакунон ва қиёмкунон шабро мегузаронанд.

Дуюмин сифати шахсоне, ки шоистаи номи бандагони Раҳмонро доранду маҳбуби Ўянд, касоне ҳастанд, ки барои дарёфти ризои Парвардигор тамоми шабро, ё қисмате аз онро бо пойҳояшон қиём намуда (яъне рост истода) бо рӯйҳояшон саҷдакунон субҳ мекунанд. Дар истилоҳи арабҳои мусалмон агар шаб бо ибодат гузаронида шавад, «Қиёмуллайл» ном дорад. Дар дили шаб аз хобу бистари нарму гарм хеста, посе аз шабро бо ибодату муноҷоти Парвардигор машғул шудан, бисёр кори бузургу писандидааст. Хусусан, дар сеяки охири шаб ҳадди ақал агар ҳашт ракаъат намоз хонда шавад, таъкиди олимони мост. Дар ин бора ҳадисҳо аз Расулаллоҳ (с) низ ривоят шудааст. Барои маълумоти бештар ба оёти 1-2-3-4 сураи «Муззаммил» ва ба ояти 79-уми сураи «Исро» муроҷиъат шавад.

Сифати севуми бандахои Рахмон, ки доимо аз азоби Чаханнам тарсида такво мекунанд, дар ояти зер баён шудааст.

Ва-л-лазіна яқулуна Раббанасриф ъанна ъазаба Чаханнам. Инна ъазабаха кана гарома. 65.

65. Ва ононе ки мегуянд: «Эй Парвардигори мо! Аз мо азоби Дузахро боздор, харойина, азоби Дузах човидон лозимшаванда (доим) аст.

إِنَّهَا سَآءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ٢

Иннаҳа саат мустақарра-в ва муқома. 66.

66. Харойина, Дузах бад оромгох аст ва бад маком аст».

Муъминоне, ки худро бандагони Раҳмон медонанд, бо дуъою илтичо ва бо шабзиндадорй ва бо хондани намозҳои шаб кифоя накарда, илова бар он доимо ва ҳар лаҳза аз гирифтор шудан ба азоби Чаҳаннам аз Худованд паноҳ мепурсанд. Зеро онҳо чй будани Чаҳаннам ва азобҳои аламноки онро аз Қуръону Расул(с) шунидааанд. Тарси азоби Чаҳаннам онҳоро водор сохтааст, ки ҳамеша аз Худованд тафвиқу инсофу ҳидоят бипурсанд ва аз корҳое, ки инсонро ба Чаҳаннам мебарад, худдорй кунанд. Чунки Чаҳаннам бисёр макону мақоми бад аст. Дар ҳадиси шариф омада аст, ки Расулаллоҳ (с) ба муъминон таълим доданд, то ин ки баъди намози шом ҳафт маротиб бигӯянд: «Аллоҳумма аҷирни минаннор». «Бор Худоё! Аз оташи Дӯзах моро начот деҳ!». Сари ин мавзуъ бори дигар дар ояти 76-уми ҳамин сура, иншооллоҳ, боз мегардем.

Ояти зер сифати чахоруми бандагони Рахмонро баён кардааст.

Ва-л-лазішна иза анфаку лам юсрифу ва лам яктуру ва кана байна залика қавама. 67.

67. Ва ононе ки чун харч кунанд исроф намекунанд ва бухл намеварзанд ва атои онхо байни ин ду чониб миёнаву муътадил бошад.

Дар чахорумин сифат Худованд бандагони Худро дар сарфи мол аз ифроту тафрит манъ намуда гуфтааст, ки аз сифати умдаи бандагони Раҳмон ин аст, ки онҳо ба ҳангоми нафақа ё садақа додан на исроф мекунанд ва на бахилию хасисӣ ва на сахтгирӣ мекунанд. Балки байни ин ду чониб муътадилу миёна моли худро ба масраф мерасонанд. Равшантар гӯем, агар Худованд ба шахсе молу ҳол ва ризқу рӯзии фарох ато кунад, метавонад баъди адо кардани ушру закот барои худ захира кунад ва метавонад қисмате аз онро дар роҳи ризои Аллоҳ садақа диҳад. Локин на бо роҳи

исроф ва на бо роҳи хасисй. Масалан, дар сарфи мол худро чандон зиёдарав нишон надиҳад, то мардум гӯянд, ки аз ҳадди эътидол берун шуду риё шуд. На он миқдор хасисе бошад, ки чун чизе, ки ба шахси фақиру камбағал бидиҳад, ҳатто таъоми яквақтаи ӯ нашавад. Он чй гуфта шуд, дар сарфи садоқати ихтиёрй буд. Аммо агар шахсе дар додани он садақот ва нафақоти воҷибае, ки бар уҳдаи ҳар марди мусалмон ҳаст, чун нафақаи аҳлу аёл, падару модар, фарзандони ба балоғат расидаи барҷо монда хасисй кунад, ба маҳкама супорида мешаваду нисбати ӯ чорабинй дида мешавад.

Хулоса, сарфи молро дар роҳи ризои Аллоҳ дар ҷойҳое, ки сарфи мол шаръан дурустаст, ҳеҷ кас манъ намекунад, локин бо роҳи муътадил. Дар мазмуни ҳадиси шариф омадааст, ки касе дар сарфи мол миёнаравӣ кунад, ҳаргиз фаҳиру муҳтоҷ намешавад. Дар мазмуни дигар ҳадис омадааст, ки чӣ ҳадар накӯст миёнаравӣ дар ибодат.

Хулоса, барои исрофкорон ва шахсони хасис дар ҳадисҳо танқиди бисёр ҳаст.

Ва-л-лазіна ла ядъўна маъаллохи илахан ахара ва ла яқтулуна-н-нафса-л-латі ҳаррамаллоҳу илла би-л ҳаққи ва ла язнун. Ва ма-й яфъал залика ялқа асама. 68.

68. Ва ононе ки бо Худо маъбуди дигарро намепарастанд ва хеч нафсеро, ки Худо харом кардааст, намекушанд магар ба хак ва зино намекунанд ва хар кас ин корро бикунад, ба укубати сахт барх \bar{y} рад,

Худованд панчумин сифати бандагони Худро чунин баён намудааст, ки он касоне шоистаи ин унвони бузург (бандагони Раҳмон)-анд, ки онҳо муваҳҳид (яктопараст)-анд дар ҳеч кор ба Худованд чизеро шарик намеҳисобанд ва пеши ҳеч кас ғайри Ӯ ё ҳамроҳи Ӯ илтичое намекунанд. Чӣ намоз, чӣ закот, рӯза, ҳач, назр, забҳ, зиёрат ва ҳама ибодатҳоро барои ризои Парвардигор анчом медиҳанд. Хулоса, касе, ки зотан муваҳҳид набошад, дар ӯ чунин сифатҳои ҳамида ёфт намешавад, шавад ҳам, барои ғарази шахсист, на ғарази дарёфти ризои Парвардигор. Сифати шашумини бандагони Раҳмон он аст, ки хунеро, ки Худованд рехтанашро ҳаром гардонидааст, ба ноҳақ, намерезонанд. Оре!

Касе, ки набошад, инсон аст. Хурмати бузург дорад. Дар Ислом гунохи касе,ки инсонро ба нохак кушад, гунохаш ба он баробар аст, ки гуё тамоми мардуми руйи оламро ба катл расонидааст.

Дар ҳафтумин сифат Худованд фармудааст, ки бандагоне, ки дараҷаи бандагони Раҳмониро сазоворанд, касоне ҳастанд, ки зино намекунанд. Зеро шахсони зинокор аз рӯйи маъно дар ҳисоби одамкушон дохиланд. Яъне онҳо имконияти фарзандёбие, ки Худованд ба марду зан додааст, бо роҳи ношаръй нест мекунанд.

Хулоса, касе чунин гуноҳонро анҷом диҳад, ба ҷазоҳое, ки дар ивази онҳо таъин шудааст, дар охират рӯ ба рӯ мешавад ва ба уқубати душвор бархӯрдор мегардад ва оҳибати кори ӯро Худо медонад.

Юӟо҅ъаф лаҳу-л-ъазабу явма-л-қийамати ва яхлуд фиҳи муҳана. 69.

69. рузи қиёмат азоби уро дучанд карда шавад ва он чо хоркардашуда човид монад.

Он се гуноҳе, ки дар ояти қаблй зикр шуд, ниҳоят гуноҳи бузурганд. Аз ин рӯ Худованд дар ин оят ҷазои онҳоро хабар дода гуфтааст, ки азоби касоне, ки муртакиби ингуна гуноҳҳо мешаванд, дар қиёмат чандон аст ва бо хории човидона дар азоб хоҳанд монд. Наъузу биллоҳ. Муфассирон гуфтаанд, ки мушрику кофир бе ягон қайду шарт дар Ҷаҳаннам абадй боҳй мемонанд. Аммо сабаби дар Ҷаҳаннам доимо боҳй мондани ҳотилу зонй он аст, ки эҳтимол дар чунин ҳолат онҳо аз дунё беимон рафта бошанд. Барои фаҳмидани маънои ояти мазкур ба ояти 93-юми сураи «Нисо» муроҷиъат шавад. Валлоҳу аълам.

Ояти зер умуман барои ҳама хусусан барои гунаҳгорон ташвиқ аст:

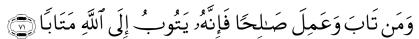
Илла ман таба ва амана ва ъамила ъамалан солиҳан фа улацика юбаддилуллоҳу саййиатиҳим ҳасанат. Ва каналлоҳу Ғафура-р Раҳима. 70.

70. Магар он касе, ки тавба кард ва имон овард ва амали шоиста ба чо овард, пас, онхо чамоъатеанд, ки Худованд бадихои онхоро

ба некихо табдил мекунад ва Худованд омурзандаву мехрубон аст.

Куръон китобест иборат аз сухани Худо. Худованд хеч гох гунахгорон рохи бозгаштро набастааст гунахгоронро ба тавба ташвик намудааст. Яъне оё аз мазмуни ояти қаблй чунин фаҳмида мешавад, ки гунаҳгороне, ки зикрашон дар он гузашт, аз афву мағфирати Худованд ноумед шаванд? На! Ноумед нашаванд, зеро Худованд фармудааст, ки хар касе дар ин дунё тавба кунад, имон орад, мувофики такозои имон амалхои солехро анчом дихад, дигар ба чунин гуноххо даст назанад, онхоро бад бинад, пушаймон бошад, аз зикри онхо шавк набараду безор бошад, агар ба ёдаш оянд, шармаш ояд, оби чашм кунад, он холатро барои худ гумрохй хисобад, хозира рохашро аклану қалбан хидоят шуморад, дар чунин сурат ваъдаи Худованд аст, ки саййиоти (бадихои) чунин шахсро ба хасанот (некхо) бадал мекунад. Зеро Худованд хамвора омурзандаву мехрубон аст. мешаванд. Кофироне, ки имон меоранду мусалмон башорати ояти мазкур дохиланд. Барои маълумоти бештар ба ояти 114-уми сураи «Худ» мурочиъат шавад.

Дар ҳадиси шариф бо ривояти Имом Табаронй омадааст, ки Абуфарва (р) ном саҳобй назди Расулаллоҳ (с) омада пурсид, ки ё Расулаллоҳ (с), шахсе, ки тамоми гуноҳҳои хурду калонро карда бошад, метавонад тавба кунад? Дар посух Расулаллоҳ (с), гуфтанд: «Оё ӯ ба ислом даромадааст?». Абуфарва гуфт: «Бале! Дар ислом даромадааст». Расулаллоҳ (с) гуфтанд: «Амалҳои хубро анҳом деҳ, аз корҳои бад даст каш, Худованд ҳама он чй аузашт, ба ҳасанот бадал мекунад». Боз Абуфарва гуфт: «Агар фиребгарй ва расо бадкорй карда бошад-чй?». Расулаллоҳ (с) дар посух «Ҳа» гуфтанд. Абуфарва такбир (Аллоҳу Акбар!!!)-гуён ба ҳафо баргашт, чунон такбирро бо такрор мегуфт, ки то аз чашми мардум ғоиб шудан, такбир гуфтани уро шунида мешуд. Ба сабаби тавбаву истиғфор ва бо иҳрои амалҳои нек, ҳатто гуноҳҳои гузашта ба ҳасанот табдил мешаванд. Инро ояти зер низ таъкид кардааст.

Ва ман таба ва ъамила солиҳан фа иннаҳу ятубу илаллоҳи матаба. 71.

71. Ва хар кас тавба кунад ва кори шоистае ба цо оварад, пас, ба дурустй ки вай ба таври шоиста ба суйи Худо руцуъ кардааст.

Баъди эълон тавбаи ҳақиқӣ ё сохта будани онро ният ва амали солеҳ, афсӯсу надомат ва дигар ба чунин гуноҳ асло барнагашан тасдиқ мекунад. Агар шахсе бо забон тавба кунад, аммо дар амал онро бо ичрои амалҳои солеҳ собит насозад, тавбаи ӯ сохтааст, зеро чунин тавба ба соҳиби худ ҳеҷ нафъе намерасонад.

Хулоса, Худованд дар ин оят чигунагии тавбаи саҳеҳро баён фармудааст, ки он касе ба сӯйи Худованд бозгаштааст, ки ӯ дар ҳаҳиҳат ба таври шоиста, чуноне ки дар боло роҳҳои тавба гузашт, тавба кардаасту амалҳои солеҳро анҷом додааст. Мисол: Тарки шаробнӯшӣ, тарки дурӯғ гуфтан, ғайбат ва тарки дигар гуноҳҳони амсоли он агар барои зарари онҳо тарк шавад, матлуб нест ва арзише ҳам надорад. Тавба дар сурате фоидаовар аст, ки дар мадди аввал барои ризои Худованд бошад. Баёни дигар сифати бандагони маҳбуби Худованд дар ояти зер идома дорад:

Ва-л-лазина ла яшҳадуна-з-зура ва иза марру би-л-лаеви марру кирома. 72.

72. Ва ононе ки гувох й бар дур ў г намедих анд ва чун бар бехудае бигзаранд, бо равиши бузургон бигзаранд.

Хаштумин сифати бандагони Худованди Рахмон чунин аст, ки онхо бардурўғ гувохй намедиханд. Зеро бардурўғ гувохй додан гунохи кабира аст. Ин рафторро дигар оятхои Қуръон, аз чумла ояти 3-юми сураи «Муъминун» ва хадиси шариф махкум мекунад. Дар хадиси шариф омадааст, ки Расулаллох (с) се маротиб суханашонро такрор карда гуфтаанд: «Оё ман шуморо аз бузургтарин гунохон огох накунам?». Асхоб гуфтанд: «Чаро не, ё Расулаллох! Моро огох кунед!». Расулаллох (с) фармуданд: «Ширки ба Худованд, нофармонии волидайн». Дар холе ки такя зада буданд, нишастанд ва онгох фармуданд: «Хой, огох бошед аз гуфтани сухани дуруг ва огох бошед аз гувохии бардуруг». Пайваста ин суханро чунон такрор карданд, ки асхоб бо худ гуфтанд: «Эй кош, Расулаллох (с) сукут мекарданд». Хулоса, бар зидди кас ва ё бар фоидаи кас бардурут шохиди додан гунохи кабира аст. Шахсе чунин сифат дошта бошад, хеч гох бандаи махбуби Худованд шуда наметавонад. Нухумин сифати бандагони махбуби Рахмон (Худо) касоне хастанд, ки хангоме ки бо корхои лағв (бехуда) бархурд кунанд, бузургворона аз канори он мегузаранд. Яъне онхо бо бехудагуёну бехуда рафтор кунандагон

ҳамнишинӣ намекунанд. Ин маънои онро надорад, ки амр ба маъруф ва наҳй аз мункар тарк шавад.

Сифати даҳумиин бандагони маҳбуби Раҳмон (Худо) дар ояти зер баён шудааст.

Ва-л-лазина иза зуккиру би айати Раббихим лам яхирру ъалайха сумма-в ва ъумйана. 73.

73. Ва ононе ки чун онхоро бо оятхои Парвардигор панд дода мешаванд, онхо бо шунидани он (мисли) куру кар наяфтанд.

Роҳи Худоро бо чашму гуши баста наметавон паймуд. Балки барои ин роҳро паймудан чашми бинои ботинбин ва гуши ҳассоси нукташинос лозим. Худованд дар ин оят нуҳумин сифати бандагони Худ, ки ба онҳо лаҳаби бандагони Раҳмон (Худо) дода шудааст, баён намудааст, ки онҳо касонеанд, ки ҳаргоҳ оятҳои Парвардигорро ба онҳо ёдоварй кунанд, мисли шахси куру кар рафтор намекунанд. Яъне чун Қуръон барои бандагони Раҳмон (Худо) хондаву тиловат карда шавад, ё аз панду бими он ба онҳо тазаккур дода шавад, мисли кару куре, ки маъбудҳои худро ибодат мекунанд, рафтор намекунанд. Балки бо биной ва бо шунавой аз оятҳои Парвардигор баҳра мегиранду дидаву дониста сари худро ба сачдаи илоҳй мениҳанд. Ёздаҳумин сифати ибодурраҳмон (бандагони Раҳмон) дар ояти зер баён шудааст, ки ...

Ва-л-лазійна яқулуна Раббана ҳаб лана мин азваҷина ва зурриййатина қуррата аъюни-в ваҷъална лил муттақина имама. 74.

74. Ва ононе ки мегуянд: «Эй Парвардигори мо, аз занони мо ва аз фарзандони мо моро равшании чашм бибахш ва моро пешвои муттакиён қарор дех».

Ёздахумин сифати бандагони махбуби Худои Рахмонро Худованд чунин баён намудааст, ки муъминони ростин касонеанд, ки барои тарбияи хонавода бахусус барои фарзандони худ масъулияти фавқулодда нишон дода, барои онҳо пайваста аз даргоҳи Худованд дар дуъои худ мегуянд, ки Парвардигоро, аз ҳамсарону фарзандони мо ба мо он деҳ, ки мояи равшании чашмони мо ва мояи суруру хушҳолии мо шаванд. Дар ҳадиси шариф омадааст, ки Расули Акрам (с) фармудаанд: «Чун инсон вафот кунад, амали вай ба гайр аз се чиз ҳатъ мешавад: 1-ум садаҳаи чория, 2-юм амали судбахш, 3-юм фарзанди солеҳе, ки дар ҳақҳи вай дуъо мекунад».

Барои маълумоти бештар гирифтан оиди тарбияи ҳамсару фарзанду авлод ба ояти 6-уми сураи «Таҳрим» мурочиъат шавад.

Дар баёни дувоздахумин сифати барчастае, ки бандагони холис доранд, Худованд чунин гуфтааст, ки онҳо бо он чӣ дуъо карданд, қонеъ нашуда, балки бо ҳиммати баланд иловатан мегӯянд: «Парвардигоро! Моро имому пешвои парҳезгорон қарор деҳ!». Оре! Ин яке аз сифатҳои мумтози шахси муъмин аст.

Хулоса, бандаҳои Худои Раҳмон гушанишинӣ намекунанд, то танҳо гилеми худро шуянду мусаффо кунанд, балки онҳо чаҳду талош мекунанд, то шахси ғарқшударо наҷот диҳанд. Аз ояти 63-юм то ояти 74-ум, дар баъзе тафсирҳо аз нуҳ то 12 - 14 сифати ин бандагони барчаста зикр шудааст. Валлоҳу аълам.

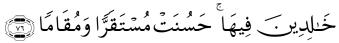
Дар ояти зер подоши онхоро ёдрас карда, Худованд чунин гуфтааст...

Ула́ика ю цзавна-л-гурфата би ма сабару ва юлаққавна фиҳа таҳийята-в ва салама. 75.

75. Он цамоъатро, ба хотири он ки сабр карданд, макоми баланд подош дода шавад, дар он цо бо дуъои хайру салом бархурдор карда шаванд -

Албатта, ба он сифатҳое, ки аз ояти 63-юм то 74-ум баён гаштанд, шахсоне соҳиб мегарданд, ки сабр дошта бошанд. Ҳоло Худованд дар ин оят подоши онҳоро баён карда, бо ишора гуфтааст, ки онҳо касоне ҳастанд, ки ба онҳо дар баробари сабру тоҳаташон дараҷаҳои олии биҳиштӣ подош дода мешавад. Зеро чунин шахсон дар дунё дар одобу ахлоҳ ва дар дину диёнатдорӣ пешсафи мардумон буданд, дар Биҳишт низ дараҷаҳои олиро нисбатан соҳиб мешаванд. Чун бандагони хоси маҳбуби Раҳмон мехоҳанд дохили Ҷаннат шаванд, дар аввал аз тарафи Парвардигор (чуноне ки дар сураи «Ёсин», ояти 58-ум, сураи «Юнус (а)» ояти 23-24-ум гузашт), аз тарафи фариштагон бо таҳиёту салом ру ба ру мешаванд. Яъне аз ҳар даре, ки

фариштагон дохили ғурфаи онҳо шаванд, дуруду шодбош ба онҳо расонда, ба онҳо мегӯянд, ки салом бод бар шумо, ин мақоми олидараҷаи Биҳишт ва барои шумо ин мақом муборак бод. Дар ояти зер сифати Ҷаннат баён шудааст.

Холидина фиҳа ҳасунат мустақарра-в ва муқома. 76. 76. дар ҳоле ки дар он чо човидон бимонанд. Биҳишт чӣ нек оромгоҳ ва чӣ мақоми нек аст.

Барои таъкиди бештар, Худованд дар ин оят бандагони маҳбуби Худро хабар додааст, ки вақто онҳо дохили ғурфаҳои Ҷаннат мешаванд, дар он бе маргу бе фано ҷовидон мемонанд, ягон Зоте ба онҳо намегӯяд, ки аз ин ҷо кӯчед, равед ин ҷо ҷои шумо нест. Зеро мукофоти онҳо, мукофоти муваққатӣ нест, балки мукофоти доимист. Биҳишт барои онҳо бисёр қароргоҳи хубу бисёр маҳаллу оромгоҳи зебост. Қадру арзиши инсон дар ояти зер баён шудааст.

Қул мā яъбау бикум Рабби лав лā дуъа́укум фақад каззабтум фа савфа якуну лизама.77.

77. Бигў: «Агар ибодати шумо набошад, Парвардигори ман ба шумо парвое намекунад, ҳаройина, шумо рисолати осмониро дурўг пиндоштед, албатта, цазои он барои шумо зуд лозим хоҳад шуд».

Ояти мазкур, охирин ояти сураи «Фурқон» буда, ба ояти аввали сари ҳамин сура иртиботи зич дорад. Зеро дар ҷузъи охири он ба Пайғамбар (с) амр шуда буд, ки ў (с) барои оламиён ҳушдордиҳанда аст. Ҳоло дар ин оят ҳам, Худованд Ҳабиби худ (с)-ро фармудааст, ки ба онҳо (кофирону мушрикон) бигў, ки агар дуъои шумо ҳангоми мушкилот набошад, шумо назди Парвардигор ҳеҷ арзише надоред. (Агарчи Худованд ба дуъову имону парастиши махлуҳони Худ муҳтоҷ нест, локин иҷрои амри Худованд ба фоидаи инсон аст). Яъне Худованд фармон додааст, ки Ўро бешарик бипарастед. Пўшида нест, ки шумо ягонагии Худовандро бовар накарда, ба парастиши чизҳои дигар даст мезанеду оятҳои моро масхара мекунед. Бидонед, ки ҷазои дурўғҳое, ки шумо мегўед, чи дар дунё ва чи дар ҳиёмат, ҳатъиян домани шуморо хоҳад гирифт.

Поёни сураи «Фурқон». Валиллохил хамд.